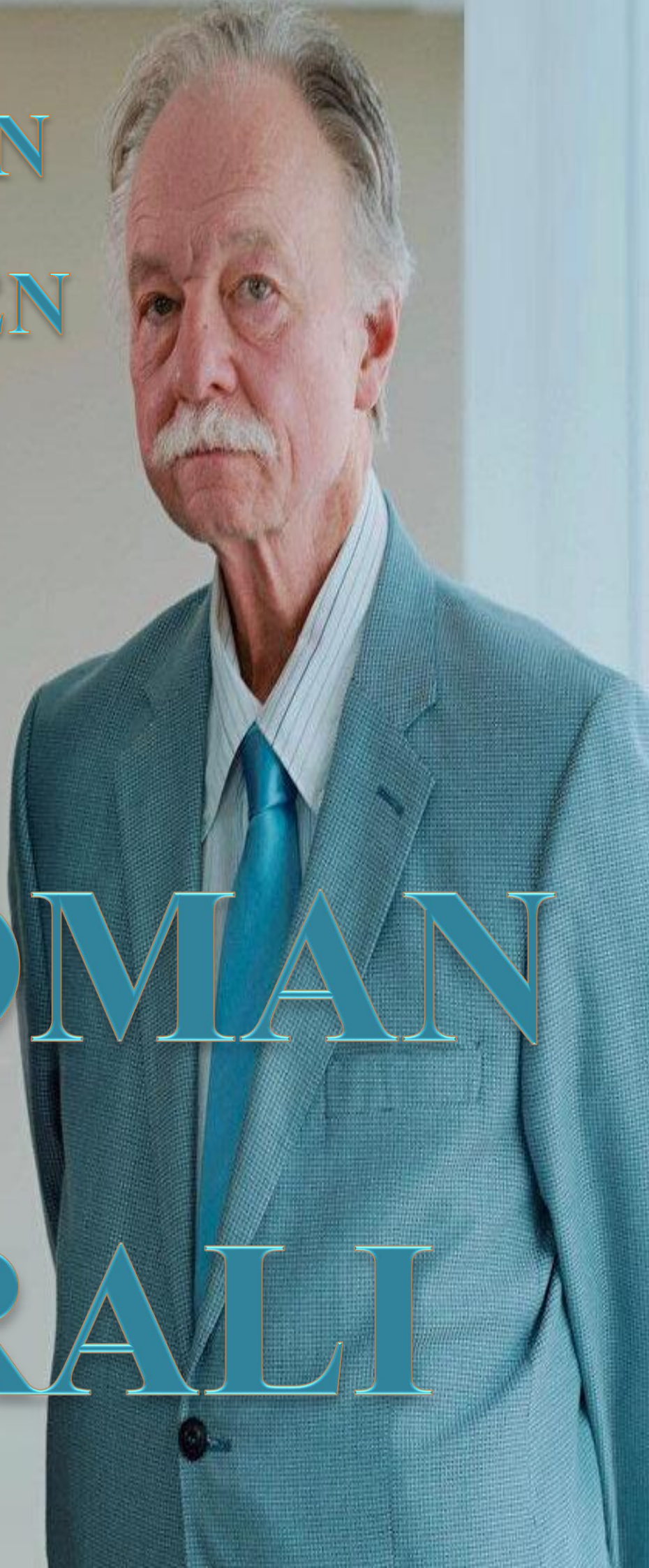

ÇIRAĞININ
GÖZÜNDEN
BİR

USTA

TEOMAN

DURALI

ÇIRAĞININ GÖZÜNDEN BİR USTA
TEOMAN DURALI

HAZIRLAYAN: MUHAMMET NEGİZ
OCAK-2022

“Merhum Teoman Duralı okurlarına ve talebelerine ithaf olunur...”

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ YERİNE.....	VII
BİR ÜSTAD, BİR FİLOZOF: TEOMAN DURALI.....	9
I.BÖLÜM	10
II. BÖLÜM.....	29
FAHRİ DOKTORA PAYESİ	49
İHSAN FAZLIOĞLU: ‘FAHRİ DOKTORA PAYESİ ÖDÜL TÖRENİ’ KONUŞMASI	51
BİR İTHAFA DAİR.....	58
KAYNAKLAR.....	61
BİR DEMET FOTOĞRAF	63
DİZİN	73
İHSAN FAZLIOĞLU	77

GİRİŞ YERİNE

Dünya hanıma veda eden isimler arasına **Prof. Dr. Teoman Duralı** da katıldı. Sevdikleri, öğrencileri, arkadaşları, okurları başta olmak üzere toplumun farklı kesimleri tarafından muhabbet duygularıyla uğurlandı Hoca...

Teoman Hoca'yı çok sonradan tanımış birisi olarak, kendisini tanımama vesile olan İhsan Fazlıoğlu hocamızın TVNET'te yayınlanan "**Bir Üstad, Bir Filozof: Teoman Duralı**" başlıklı söyleşisini dinlerken, bu söyleşide anlatılanlar daha çok kişiye ulaştırılmasına katkı sağlamak adına programda anlatılanları metin haline getirmeye karar verdim. Daha sonra da hocamızın bu programda atıfta bulunduğu ve benim 2018 yılında metin haline getirdiğim '**Prof. Dr. Ş. Teoman Duralı Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni**'nde yapmış olduğu konuşması ile birleştirdim. Bir kısım ilavelerle de son halini alan bu çalışmayı okurların ve araştırmacıların istifadesine sunmak istedim...

"**Hocaların Hocası**" olarak anılan ama öğrencilerinin önemli bir kısmı tarafından da "**Usta**" namıyla bilinen merhum Teoman Duralı'yı kıymetli "**bir çırağı**"ndan dinlemenin ufuk açıcı olacağını düşünerek giriştiğim bu transkripsiyon ve derleme çalışmasının yararlı olmasını dilerim...

Bu vesile ile merhum Teoman Duralı hocamıza Allah'tan rahmet, sevenlerine ve öğrencilerine de sabr-ı cemil niyaz ederim...

Muhammet Negiz
03.01.2022-Erzincan

BİR ÜSTAD, BİR FİLOZOF: TEOMAN DURALI

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu ile Yusuf Genç'in her cumartesi günü TVNET kanalında bir sohbet tadında izleyicilerinin karşısına çıktıkları “*Soruların Peşinde*” adlı programın 11 Aralık tarihli dördüncü bölümünde gündem başlığı merhum Teoman Duralı hoca oldu. “*Bir Üstad, Bir Filozof: Teoman Duralı*” başlığı çerçevesinde İhsan Fazlıoğlu hoca, hocasına dair hatıralarından ve izlenimlerinden bir demet sundu. Yusuf Genç de sorduğu sorular ve yaptığı paylaşımlarla sohbeti daha da lezzetli hale getirdi.

Programın sonunda, konuşulanları metne aktarmaya karar verdim. Bu güzel sohbetten tutmuş olduğum notlardan başta kendim olmak üzere, okuyan herkesin kendisine bir hisse çıkaracağına inanıyorum. Bu vesile ile merhum Teoman Duralı hocamıza Allah'tan rahmet, sevenlerine ve öğrencilerine de sabr-ı cemil niyaz ederim¹...

Efendim merhabalar... Yayınımıza hoş geldiniz. Yeni bir “*Soruların Peşinde*” ile karşınızdayız. Bendeniz Yusuf Genç... Kıymetli hocamız İhsan Fazlıoğlu ile birlikte bugün yeniden soruların peşinde olacağız. Çünkü soruların cevaplardan daha önemli olduğuna inanıyoruz... Tabii, bu hafta biraz buruk ve hüzünlü başlıyoruz *Soruların Peşinde*'ye...

***“Ölüler beni serinliğe yakıştıramaz
çünkü hiç kimse çıkmak istemez bu mevsimden dışarı”
Yorgun, İsmet Özel (1962)***

Fakat geçtiğimiz hafta, bu mevsimden dışarı çıkan, daha güzel, daha gerçek, daha sahici bir mevsime giden... Ebedi yurdumuza uğurladığımız Teoman Duralı hocamızın bıraktığı bir boşluk aslında hüznümüzün sebebi...

Bugün, Allah izin verirse, Teoman Duralı hocamızın etrafında, hocamızın hikâyesini, birinci elden (İhsan Fazlıoğlu'dan)... Belki... Hocaların hocası Teoman Duralı'yı konuşmaya çalışacağız. Hem hocamızın kişisel hayatını, hem de Teoman Duralı'nın Türk düşüncesinde, felsefe-bilim geleneğimizdeki yeri, çabası ve katkılarını...

Tekrar hoş geldiniz diyeyim...

¹ Hazırlayan: Muhammet Negiz

I.BÖLÜM

İhsan hocam... Üzülerek başladık...

Başımız sağ olsun...

Sizin başımız sağ olsun... Öyle diyeyim...

Hepimizin... Ailesinin, sevenlerinin, öğrencilerinin, yetiştirdiği hocaların... Hepsinin... Hepimizin, milletimizin başı sağ olsun diyelim...

Eyvallah... Şimdi tabii şeyi gördük hocam. Teoman hocam biyoloji felsefesi alanında... Bunu özellikle... Şu yüzden belirtiyorum... Öyle çok da kitlesel bir karşılık bulacak bir şeyle meşgul olan bir hocamız değildi.

Mesleki olarak...

Mesleki olarak...

Ya da uzmanlık alanı olarak... Mesleki de değil. Uzmanlık alanı olarak evet, belki biyoloji felsefesi ama hocam bir entellektüeldi her şeyden önce. "L" burada çift; "entellektüel."

Evet...

Bir entellektüeldi. O açıdan Hoca'nın insanlara değmesini sadece uzmanlık alanına indirgemek doğru değil... Akademik anlamda, uluslararası ya da ulusal felsefe-bilim camiasındaki üretimleri açısından belki biyoloji felsefesi merkezli idi ama bunun bir adım büyük ölçeği bilim felsefesi... Bir adım daha, yani kümeyi biraz daha genişlettiğinde, genel olarak "felsefe-bilim" dediği Hoca'nın... O çerçevedeki hemen hemen tüm konulara değen ve onlarla uğraşan ve belirli konularda da özgün düşünceler geliştiren bir hocaydı. Ama bunların da ötesinde, bir entellektüeldi. Daha da ötesini söyleyeyim... Bir insandı.

Eyvallah...

Bunu söyleyeyim.

Bunu şunun için tabii hocam belirttim biraz. "Biyoloji felsefesi" diye, hususen... Yani sorun nedir? "Canlılar sorununa giriş" gibi kitap adları olan bir entellektüel...

Kesinlikle doğru! Biyoloji felsefesinin Türkiye'de kurucusu zaten!

Evet. Ama işte bu uğraştığı alanlar, çok öyle popülerleşecek alanlar olmamasına rağmen vefatı dolayısıyla şunu görmüş oldum... Herkes gördü. Türkiye'de çok fazla sayıda insana dokunmuş, iz bırakmış... Yani arkasından edilen hayır dualardan onu çıkardık. Şimdi siz, çok uzun yıllar tabii hocamızın...

85'ten bu yana...

Evet... 36-37 yıl, aşağı yukarı...

Evet...

Biraz Hoca'yı konuşmak istiyorum tabii ama... Hoca'nın düşüncesi... Türk düşüncesindeki yerinden önce biraz gündelik hayattaki Teoman Duralı... Kitaplarına yansımaları...

Evet... Doğru! Şimdi tabii... “Bir insan hakkında konuşmak nedir?” önce onun hakkında bir kanaat sahibi olmamız lazım.

Bir çerçeveye alalım...

Evet, o çerçeveyi yapmadan yanlış anlaşılabilir bazı şeyler... Çünkü siz bir insanı ancak onunla paylaştığınız mekân-zaman miktarınca tanıyabilirsiniz. Yani insanı tanımak kolay değil. Hatırlarsa geçen hafta “insanı tahsil etmek”ten bahsetmiştik. Dolayısıyla, Hoca'yı ya

da herhangi birini tanımak, onunla alakalı mekân-zaman paylaşımının miktarına çok bağlı... Dolayısıyla da parçalı bir resim elde ediyorsunuz. Kim olursa olsun, bu kendinizle alakalı bile söylenebilir ve bu mekân-zaman içerisindeki parçalı resimleri yorumluyorsunuz. Kendinizce... Kendi duygularınız, kendi düşünceleriniz, belki kendi kaygılarınız etrafında bunları bir araya getiriyorsunuz.

Tarihte bunun çok örnekleri var. Yani Sokrates'in bile iki farklı anlatısı vardır. Biri Platon'un... Biri

Ksenophanes... Bir bakıyorsunuz, apayrı iki Sokrates var ortada! İslam dünyasında da belirli kişilikler için benzer durumla karşılaşyoruz. O açıdan benim Teoman Duralı hakkındaki yorumum, Teoman Duralı hocayla benim paylaştığım mekân-zaman kayıtlarıyla, anlamıyla sınırlı... Neticede, büyük oranda da bunlara ilişkin benim yorumumdur tabii... Yani muhakkak başka hocalarımızın, Hoca'yla birlikte yürümüş, birlikte mesafe kat etmiş, birlikte yola çıkmış hocalarımızın ya da dostlarımızın farklı resimleri olabilir, farklı yorumları olabilir. Bu, birinci işaret etmek istediğim nokta...

İkincisi ise... Yeri gelmişken şunları vurgulamakta fayda var... Şimdi bizim insanımız, Hoca bunu söylerdi, duygusal bir milletiz biz. Bir açıdan... Ve duygularımıza da bir ölçü vuramıyoruz yer yer... Bu da severken dövmeye, döverken sevmeye, ağlarken gülmeye, gülerken ağlamaya neden oluyor. Çünkü haddini aşan şey, zıddına dönüyor.

Özellikle bir tehlike var, bu tür insanlar söz konusu olduğunda... O da şudur... Ben bunu başka vesilelerle, rahmetli Akif Emre bağlamında da söylemiştim... Sevdiklerimizi, adı üzerinde “sevmek”, duygu durumu... İdealize ediyoruz... Ve bu idealize ettiğimiz zaman büyük bir tehlike ortaya çıkıyor. Gençlerin onları örnek alamamasına neden oluyor. Çünkü idealize ettiğiniz insan, sadece aklınızla kurduğunuz bir insana dönüşüyor... Ve öyle bir kişi ortaya çıkıyor ki takip edilemez! İstisnai bir durum... Bunu Hoca istemezdi.

Hoca, her şeyden önce... Yani Teoman Duralı hocaya sorsanız, “Sizi ne olarak tanımlayalım?”, “İnsan olarak tanımlayın” derdi... Yani bir insanla muhatap olduğumuzu bilelim.

Bunu niye vurguluyorum?

Bu, bizim kendi tarihimizle olan ilişkimizde de çok ilginç... Âlimlerimizi, şairlerimizi, sanatkârlarımızı, düşünürlerimizi, filozoflarımızı, büyük âlimlerimizi, mutasavvıflarımızı öyle bir anlatı içerisine sokuyoruz ki, öyle idealize ediyoruz ki, gençler onları kahraman olarak benimseyemiyor. Hâlbuki gençlerin kahramanlara ihtiyacı var. Bunu hep söylüyoruz.

Niye?

Çünkü onu hem taklit etme anlamında, hem de örnek alma, ona öykünme, onun hikâyesine katılma ve o hikâyenin bir parçası olma ve oradan kendi hikâyesini üretme anlamında bir zorlukla karşılaşılıyor... Büyük bir yarıklık! Büyük uçurum oluşuyor...

Dolayısıyla Teoman Hoca’yı anlatırken de böyle bir hataya düşmemek lazım ki gençler örnek alınabilecek bir kişilik olduğunu gözden kaçırmassınlar... Aradan kaymasın o yani... Ona çok dikkat etmek lazım...

Eyvallah... Bunu o zaman hocam... Şöyle konuyu değiştirme tehlikesini göze alarak ama değiştirmeyeceğime de söz vererek...

Evet...

Bir parantez açıp sorayım... “Tarihle ilişkimiz” de böyle dediniz ya?

Evet...

Tarihteki en büyük isimlerimiz de... Bu, yapıldığına göre, bir şey dolayısıyla bu yapılıyor. Bir sorun ya da bir artı bir şey...

Yok!

Nedeni?

Anladım ama nedeni? Güzel (bir soru) ama her zaman böyle bir “katakulli”, bir art niyet değil de, duygusallığın kontrol edilemezliği ile de alakalı...

Evet...

Başka şeyleri de var tabii... Bazı insanlar, yaşadıkları dönemde bu isimler etrafında bir iktidar alanı oluşturuyorlar ve belirli bir sosyal statü, entellektüel statü, iktidarla falan elde edebiliyorlar. Yani şunu çok acı bir şekilde söyleyeyim... Âlimlerimizi, düşünürlerimizi, mutasavvıflarımızı öyle bir anlatıyoruz ki peygamberden daha mucizevi! Daha üstün bir yerdeymiş gibi... Yani “yemiyormuş-içmiyormuş” a dönüştürüyoruz meseleyi. Tüm fizik kurallarını, peygamberin “İsmet” sıfatının da üstünde bir anlatıya! Bu, hoşumuza gidiyor ama bir süre sonra o insanlarla irtibatımızı kaybediyoruz. Mitleşiyorlar çünkü...

Mitleşip efsaneleştiği zaman, tanımdan kaçıyor o... Tanımlayamadığımız bir varlıkla nasıl irtibat kuracaksınız?

Cenab-ı Hak'tır o! Tanımlayamadığımız... En azından kendi teorik zekânızla tanımlayamadığımız bir varlık...

Âlimlerimizi de böyle dağıtıyoruz! Varlığını dağıtıyoruz... Somutluğunu kaybediyor... Dolayısıyla, önümüze koyup örnek ve bir misal olmaktan çıkıyor, mesele dönüşüyor. Bu çok önemli şey... Bir misal yani örnek olmaktan çıkıyor, bir mesel, masala dönüşüyor! Masala dönüştüğü zaman da o sizi belki duygusal olarak tatmin ediyor ama onu somut hayata indirgeyip takip edeceğiniz izleri kaybediyorsunuz! Onun için bunu Teoman Hoca'ya da yapmamak lazım.

Eyvallah. Tam örneği de aslında şu... Bugün daha konuştuk, birkaç saat önce... Siz, Teoman Hoca'nın eleştiri... Öğrencileri ile ilişkisi anlamında... Bunu şimdi soracağım... Bir şey söylediniz, tekrar anlatmanızı isteyeceğim... Bende canlanan ilk fotoğraf, İmam-ı Azam'ın, Ebu Hanife'nin öğrencileri ile kendi fikirlerini tartıştığı hikâye...

Şimdi, o zaman şunu girelim hocam... Hocaların hocası diyoruz... Hakikaten çok büyük isimlerin yetişmesine katkı sağlamış...

Ona yakın profesör var yani yetiştirdiği... Sadece profesör!

Evet...

Doçenti, doktor öğretim üyesini saymıyorum...

Saymıyoruz... Bir de şeyi merak ediyoruz doğrusu... Hoca nasıl bir hocaydı?

Evet... Güzel... Şimdi, iki kelime ile özetleyebiliriz: Bilgi ve görgü... Ve bunlar birbirini tamamlayan... Hoca'da bir bilgi vardı... Şimdi bilgili insan çoktur... Sahasında çok uzman insanlarımız var. Bir de görgü dediğimiz bir şey var.

Burayı biraz net anlaşılın diye hocam... Bilgiden kastımız kendi uzmanlık alanının...

Kendi alanında uzman olabilir... Genel kültürü güçlü olabilir... Mesela dil bilmesi... Hoca'nın en önemli özelliklerinden biri... Fazla dil bilebilir... Kendi alanında özgün, yaratıcı düşünceler üretebilir. Bu tür insanlar çoktur. Bunların bir kısmı da asosyaldır hatta...

Bir de görgü dediğimiz bir şey var. Yani oturmasını, kalkmasını bilmesini kast etmiyorum sadece... İnsanlarla nasıl ilişki kurulur? Onun hiyerarşisi nasıl takip edilir? Ben kişisel olarak bir şey söyleyeyim. Hoca'da mesela bu bilgi ve görgüyü tamamlayan iki şey vardı: muhabbet ve hürmet. Yani Hoca'nın ilişkilerinde, eylemlerinde bir muhabbet tarafı var, bir de karşı tarafın Hoca'ya uyandırdığı bir hürmet... Yani bu, şunun için çok anlamlı: Hoca bizde bir baba-oğul ilişkisindeydi ama inanılmaz bir şekilde hürmet ederdik Hoca'ya... Yani o sınırı çok iyi korurdu. Bize bir muhabbeti vardı fakat bizim de o muhabbetin karşılığı olan hürmet oluşuyordu. Bunu nasıl beceriyordu bilmiyorum. Dolayısıyla Hoca'ya karşı hiçbir zaman

amiyane tabirler “*sulu*” davranamıyorduk. O sınırı hep gözetiyordu. Fakat bu sınır sert, keskin bir sınır değildi.

Duvar örmüyordu...

Duvar örmüyordu... Bir muhabbet sınırıydı... Bu muhabbet sınırı da karşı tarafta bir hocaya karşı hürmet oluşturuyordu. Bunun nedeni de bu bilgi ve görgünün ürettiği saygı... Hocanın her şeye saygısı vardı. Fakülteden çıktığımızda tüm elektrikleri kapatıp çıkardı mesela...

Kendisi bizzat...

Tabii... Bir bitki orada... Dalları kırılmışsa mesela... Böyle bir saygısı vardı Hoca'nın... İnsana bunu uyguladığında, şöyle... Hoca'nın mizaca saygısı vardı... Biyolog olduğu için onu çok iyi bilirdi. Yani her insanın bir âlem olma ilkesini esas alıp mizaçlara saygı gösterirdi. Dolayısıyla, insanların mizaçlarından kaynaklanan, yani akıllarının eşlik etmediği yanlıslara karşı tahammülü çok yüksekti. “*Onun mizacı böyle. Yapacak bir şey yok*” derdi, “*İhsancım. Ne yapalım şimdi? Dövelim mi adamı? Kırılım mı? Mizacı zorlarsan kırılır*” derdi mesela... Bu çok gözlemlediğim bir hadisedir. O açıdan ister yabancı, ister Türk, ister öğrenci, ister genç-yaşlı fark etmez... Hoca ile olan ilişkilerde, ziyaretlerde benim gözlemlediğim buydu.

Gelen kişiyi tüm kayıtlarından azade, insan olarak saygıya değer bulurdu. Ve onun fikriyatı, inançları, ne olduğu falan çok önemli değildi ilk aşamada. Sonra sonra onlara girerdi.

Şimdi bunu yeri gelmişken akademide de bunun çok acılarını gördüğümüz için söyleyeyim. Herkes çok konuşuyor tabii. O eleştiri meselesine geçeceğim ama... Türkiye’de bakınız bakalım... Öğretim üyesi alımlarında... Asistan alımlarındaki kriterlere bir bakalım. Yani sırf felsefe bölümleri için söyleyeyim. Felsefe bölümünde... Üniversiteleri şöyle bir istatistiki olarak inceleyin bakalım felsefe bölümlerinde farklı düşünen kaç tane öğretim üyesi yan yana gelmiş?

Yönetimden?

Yani bir bölüm, genelde aynı şekilde düşünen insanların alındığı bir “*çete*”ye dönüşüyor birden. Aynı şekilde düşünen... Çünkü o bölümü kim kurmuşsa... Ya da o anabilim dalını kim kurmuşsa, aldığı isimler de buna göre organize oluyor. Çünkü alımlarda “*x*” şey (kişisi) bizden mi?

Hani ben sık sık şunu söylerim ya; “*Türkiye’de işler düzelecekse ‘Bu işi bizden kim yapar?’ sorusu yerine ‘Bu kişi kim yapar?’ sorusunu koymamız lazım.*” Genelde Türkiye’de işler böyle gidiyor. Herkes birbirini eleştiriyor ama Türkiye’de şöyle bir şey var: Herkes başkasının namuslu olmasını bekliyor. Kendisi “*seçilmiş*” olduğu için, “*seçkin*” olduğu(?) için...

Onun için mesela Hoca tam da böyle biriydi... Hoca'nın yanındaki asistanlar bile farklı farklı insanlardı. Çünkü Hoca, hiçbir zaman öyle bir çete kafasıyla hareket etmedi. Yani bunu şunun için söylüyorum. Hoca'nın mesela ilişkilerinde üç temel kriter var, yola çıkacağı insanları seçerken... Üç temel kriter var:

- ❖ Birincisi, vazgeçilmez bir kriterdir. Türk milletinin ve devletinin varlığıyla problemlilik olmayacak. Bu kadar!

Muhalef olabilir, farklı düşünebilir, eleştirilebilir... Onlara muazzam bir saygısı vardı. Ama Türk milletinin ve devletinin varlığıyla bir problemin varsa, bu ülkede bulunmaman lazım. Yani tabii, “*varlığıyla*” ama! Uygulamalarıyla değil, eylemleriyle değil... Orada son derece açıktı Hoca ve çok da tahammülkardı. Kendi inançlarının, kendi kabullerinin zıddına (olan) fikirleri de büyük bir sabırla dinlerdi. Bu sabırla derken, tekellüf cihetinden değil... Yani onu bir külfet olarak görmezdi. Çünkü mizaca saygı, dedim ya? Bu çok önemli...

- ❖ İkincisi, Hoca'nın dediği... “*Pespaye bir adam olmayacak.*” Yani düşük karakterli... İşte başkasının malında, namusunda gözü olan... Böyle “*pespaye*” derdi Hoca ona... Bu tip olmayacak. Çünkü onla iş yapamazsın, akademisyen olmaz.
- ❖ Üçüncüsü ise ehliyeti... Yani yaptığı işi iyi yapacak.

Bunun dışında hangi memleketten, hangi inançtan, hangi mezhepten, bunlara bakmazdı. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıysa... Türkiye’de tabii... Dışardaysa dışardaki insanlara göre iş tutardı. Bu açıdan herkes bunları konuşur da... Yapmaz!

Bunun delili, kanıtı nedir? Hoca'nın etrafında bulunan insanlar... Ben işte... Diyelim ki benden büyük olan hocalarım... Hoca'nın böyle ilk öğrencileri... Biz... Benden küçük olan... Şöyle bir fikriyatımıza baktığımız zaman; biri Maçın’de, biri Çin’de... Biri uzayda... Öyledir, çok farklıdır. Ve hepsi de Hoca'nın talebesidir. Hepsi de aynı derecede Hoca’yla ilişki kurmuş insanlardır.

Bunu becermek kolay bir iş değil işte... Bu, saygı... Temelde saygı... Saygının da iki bileşeni var; bilgi ve görgü. Hoca'nın insanlarla ilişkileri bilgi odaklı ve görgü odaklıydı. O açıdan etkisi de, insanlara değmesi de, belirli bir sevgi halesi oluşturması da bununla çok alakalıdır (diye) düşünüyorum. Dolayısıyla bunlar gelip neye dayanıyor? İnsan olmasına dayanıyor.

Şimdi bu eleştiri konusu da... Biraz önce sorduğum ve benim ertelediğim soruya gelmek istiyorum. Şimdi yine bu programda mı, başka yerde mi söylediğim, hatırlamıyorum ama bizde, Türk düşüncesinde ya da Türkiye’de düşünce üretilmesini eleştiri eksikliğine bağlayan insanların... 56 yıllık ömrümde, 35 akademik hayatımda gördüğümü söylüyorum; en tahammülsüz olanlar da bunlardır, bu şikâyetle bulunanlardır. Ben bunu gördüm yani... Mikrofon açıkken, işte, “*Bizde eleştirel düşünce yok, bizde kimse fikre tahammül...*” Eleştirdiğin zaman kıyameti kopartır!

Şimdi, Hoca ile ilgili anım şu: Hoca'nın “*Küresel Medeniyet*” kitabı yayınlanmıştı². O zaman “*Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti*” olarak çıkmıştı. O kitap dolayısıyla ceza aldı. Kimse bunu bilmez. Tabii, o kitabı bahane ederek Hoca’ya üniversite o dönemin şartlarında ceza verdi. Sebebi buydu ama başka şeyle verdiler tabii. Onu da burada ilk defa söylemiş olayım.

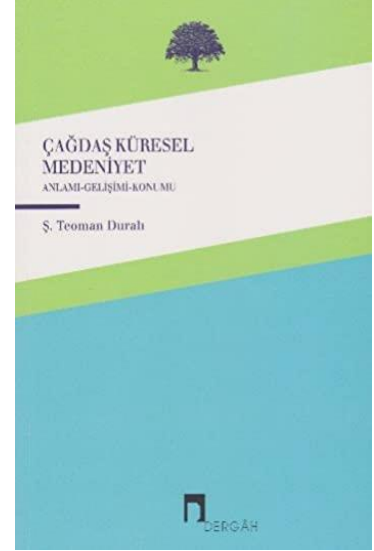
² Düzelttilip genişletilmiş ikinci baskı, Teoman Duralı hocamızın web sitesinde PDF olarak erişime açıktır: https://www.teomandurali.com.tr/wp-content/uploads/2015/08/cagdas_kuresel_medeniyet.pdf (Muhammet Negiz)

Şimdi o kitabın yayınlanmasında benim de tabii biraz katkım oldu. İşte yayıneviyle... Gittik İlhan Kutluer hocamız o zaman, o yayınevinin danışmanıydı. Aracı oldu filan...

Kitap çıktı... O zaman ilk çıktığında küçük bir kitaptı açıkçası. Hoca, baskı çıktıktan sonra her birimize birer nüsha dağıttı. Hoca'nın âdetidir.

Öğrencilerine?

Tabii... Sadece öğrencilerine değil... Tüm bölümdeki hocalara hem kitaplarını hem makalelerini dağıttı. Şimdi ben öğrencilerine dağıtmasını anladım ama tüm bölüme dağıtmasını... Şöyle bana cevap vermişti... Artık bunları söyleyebiliriz. *“Belirsizlik korku yaratur. Muhayyileyi (hayal gücünü) besler ve insanlar sizi farklı görmeye başlarlar. ‘Ne yaptığımı herkes bilsin ki arkamdan farklı şey düşünmesin’ diye”* yaptığını söylemişti bana... Ama öğrencileri için tabii bunu düşünmüyor... Öğrencileri ile neticede paylaşıyor.

Kitabı verdikten sonra dedi ki bana; *“İhsan, tüm arkadaşlara söyle. Bir ay sonra... (Kitabı okunacak şekilde. Çünkü bir ay içinde okunabilir bir kitap.) Bir ay sonra kitap hakkında bir değerlendirme toplantısı yapalım.”*

Şimdi, değerlendirme derken, hani, nasıl alıştık biz? *“Aa hocam çok iyi yazdın!”* diyoruz tabii (gülüyor...).

Dedi ki; *“Herkes, eleştirilerini çıkarсын. Neler yanlış var? Nelere katılmıyoruz? Bunları müzakere edelim.”*

Ben, içimden dedim ki; *“Herhalde deniyor Hoca bizi. Neyini eleştireceğiz biz? Öğrencisiyiz yani...”* Neyse, tüm hocalarımıza kitabı dağıttık. Asistan arkadaşlar, bizden büyük olan hocalarımız... Ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünün kütüphanesinde çaylar eşliğinde oturduk.

Eleştirinin moderatörü de Hocamızın ilk öğrencisi olan, değerli hocamız Cengiz Çakmak hoca... O zaman doçenti hocamız ve o, moderatörlüğünü yaptı... Moderatör diyorum ama ilk eleştiriyi de o başlattı. Yaklaşık üç saate yakın orada biz Hoca'nın kitabı hakkında kanaatlerimizi serdettik. Hani biz yine edebimizi muhafaza ettik, çünkü ben dediğim gibi hala inanamıyorum... *“İmtihan mı ediliyoruz? Bir sınav mı bu?”* falan gibi düşünüyorum. Çünkü Hoca'nın bir karizması var, bir otoritesi var... Entellektüel bir insan... Yani neyini eleştireceksin diye bakıyoruz biz olaya... Alışkanlıklarımız buna müsaade etmiyor açıkçası... Ama Cengiz Bey...

O alışkanlığı sağlayan şey tabii başka bir örnek hoca görmemişlik...

Örneklik yok önümüzde tabii ki... Yetiştığımız kültür, gelenek diyoruz da... Ama Cengiz hocamız, çok ağır eleştiriler yaptı.

Hoca, piposunu yaktı... Pipo eşliğinde –O zaman yasak değildi kapalı yerlerde içmek- dinledi. Ben Hoca’yı izliyordum. Yani çok ağır eleştiride mimikleri, jestleri... Yok, gayet rahat... Not alıyor...

Bittikten sonra Hoca, tüm eleştirilere sırayla cevap verdi ve inanır mısınız, yüzde yetmişini kabul etti. “Kitabın ikinci baskısında ben bunları dikkate alacağım” dedi ve hepimize teşekkür ederek emeklerimizden dolayı, dağıldık. Bu, benim hayatımda unutmadığım nadir sahnelerden biridir.

Bir hocanın örnekliği böyle bir şey... Lafla olmuyor bu! Ya da yalan söyleme değil de, en kritik anda doğruyu söyleyerek örnek olmak vardır ya? O açıdan Hoca’nın bu örnek olma durumu... Şimdi biliyorsunuz biz Hoca’ya aramızda “usta” deriz. “Ustamız şöyle... Ustamız böyle...”

Şimdi, Hoca’nın Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi’nde, şimdiki Milli Eğitim Bakanımız Mahmut Bey’in –O zaman rektördü- girişimiyle bir fahri doktora verildi. Hocamız Zonguldaklıdır. Ben orada bir konuşma yapmıştım. “Bir Üstad v e Filozof Olarak Teoman Duralı...” Orada söyledim; Kime “üstad” denilir? Usta, üstadın kısaltılmışı malumunuz... Onun bizde üç anlamı var... Yani bir kişiye öyle kafanıza göre “usta” diyemezsiniz.

- ❖ Birincisi; örnek olmak... Yani bir insan, muallim, müderris, profesör, doçent, öğretmen, kimse... Örnek olacak!

Topyekûn bir örnek... Kişisel yaşantı...

Tabii, tabii... Her açıdan... Duruşuyla, kalkışıyla, bilgisiyle bir örnek olacak...

- ❖ İkincisi; Mutkin olmak derler... Yani yaptığı işi, maddi ve manevi gücünün yettiği oranda son sınırına kadar yaptığını bize ihsas ettirmesi lazım. Hoca, işini iyi yapardı. Çok iyi yapardı hem de...

Şimdi bak, bir anımı anlatayım... Ben bunu başka mecralarda anlattım. Hoca'nın yüksek lisans dersini alıyoruz. Bir konu anlattı Hoca... Kant'ı anlatıyordu... Ben de bir benzeşimden hareket ederek Cahız'a bir atıf yaptım. Dedim ki; "*Hocam, Cahız, Kitâbü'l-Hayevân'da şöyle diyor...*" Nereden okumuşsam...

Hoca, Cahız'ı çok iyi biliyor. Tezinde kullanmış, biliyorum ama... Şimdi, bağlam dolayısıyla irtibat kuramadı Hoca ama beni de bozmadı. "*Ya ne alakası var?*" da demedi. Çünkü ciddiye alıyordu öğrencilerini Hoca... Hoca'nın tabii derslerine girerim. Nasıl anlatırdı... Hoca'nın odasına gidip geliyoruz tabii... Odası açıldı. Kitaplar (üst üste) yığılmaya başladı... (Gülüyor...) Cahız'la alakalı yalnız. İspanyolca, İtalyanca, İngilizce... Hocada dil çok! Almanca, neyse... Cahız'la alakalı hangi dilde kitap varsa onlar yığılmaya başladı böyle (üst üste)... Kütüphaneden alıyor, getirtiyor falan...

6 ay sonra, Hoca bize, benim o katkıda bulunduğum bağlamı dikkate alarak bir Cahız sunumu yaptı... Fakat kesinlikle bana atıf yaparak, beni rencide ederek değil, sanki doğal bir bağlanmış gibi... Ama biz anladık tabii... Ve inanılmaz bir Cahız dinledik Hoca'dan! O kadar güzel hazırlandı! Orada (derste) geçiştirmede, halının altına süpürmedi, hocalığın gereği neyse onu yaptı. Dolayısıyla bu örneklikler insanı etkiliyor. Bunları siz bir iyi yaşam kitabı, iyi hoca olma kitabı yönergesi...

Bakın menâkıb çok önemlidir bizim geleneğimizde... Menâkıb... Özellikle tasavvufta. Niye? Çünkü ameli aklın ya da eylemin epistemik doğrulaması, bilgi doğrulaması kitapla olmaz, davranışlarla olur. Biz niçin bir mutasavvıfın, büyük bir sufinin menâkıbını önemseriz? Çünkü onun iddialarının tam tahakkuk etmesi, tam gerçekleşmesi ve iddialarının doğrulanmasıdır. Menâkıbın en önemli özelliği budur. Onun için büyük insanların menâkıbları, aynı zamanda onların iddialarının doğrulanmasıdır.

Hani, ben şöyle bir cümle kurmuştum? "*Bir insanın yaşamı, kendi hakkındaki rüyasının yorumudur.*" Dolayısıyla hocanın menâkıbları, o kişinin iddialarının bir yorumu... Nasıl yaşadığı, yaşama ilişkin, hayata ilişkin iddialarının cisimleşmiş, tecessüm etmiş, dışarı çıkmış bir hali... O açıdan çok önemlidir bu tür menâkıblar...

Meseleyi de meselleştirmeden misal olarak kalmasını sağlayacak...

Ben de bunu söyleyeceğim... Örneklik böyle oluşuyor... Siz bir sufiyi, büyük bir sufiyi, büyük bir âlimi örnek alırken işte bu somutluklar üzerinden örnek alıyorsunuz. Yaşamış çünkü bunu! Fiili olarak... Sadece bunu sana söylemiyor. "*Yap*" demiyor, yapıyor. O, yaptığı için, o bir temsil olduğundan dolayı, o temsil...

İşte misal, mesel, masal, timsal... Hepsi aynı kökten gelir biliyorsunuz. Atasözü de meseldir değil mi? Mesel de misalden gelir. Atasözü de bir örnekliktir. Masal da aynı şeyden gelir. Anlatabiliyor muyum? Aynı kök bunlar... Hoca'da biz misal kelimesinin tüm açılımlarını

görüldük... Böyle, bu tür uygulamalarından dolayı... Yeri geldiğinden birçok anımı paylaşabilirim bu açıdan...

- ❖ Bir de ustanın üçüncü bir anlamı da “önde olmak” demek... Herhangi bir konuda, beraber yürüdüğü insanların önüne geçebilmek... Niçin? Daha önce bunun tecrübesine sahip olmak... Basit bir örnek; Yolda yürüyorsunuz... Ormanda nasıl gideceğinizi bilmediğiniz zaman birinin öne çıkması lazım, işte o da ustadır...

Yolu açması lazım...

Yolu açması anlamında... Doğrusu Hoca'da hem örnek olmak, hem mutkin olmak yani işini iyi yapmak, ehliyet, hem de öncü olmak anlamında ciddi bir birikim vardı. Çünkü devamlı uğraşırdı.

Mesela çok ilginç... Yine benim taaccüp ettiğim, hayret ettiğim bir şey... Hoca'nın bir radyosu vardı... Sürekli... Fakültede tabii çalışması çok zordu... Çünkü kapısı devamlı açık olduğu için biz Hoca'ya kızardık ama Allah insanı en iddialı olduğu yerden imtihan eder... Biz de o duruma düştük biraz... “Güzin Ablalık” derdi buna Hoca... “Hocam Güzin Abla mı oldunuz?” derdi... (Gülüyor...) İnsanlar dertlerini yazardı... Hoca'nın odası, dertli insanların gelip... Hoca'nın bir şey yaptığından değil ama dinleyip onları rehabilite ediyordu bir tür... Tabii orada çalışmıyordu... Ya kitap okuyordu, ya radyo dinliyordu... Radyoyu... Girerdim... Allah Allah! Garip bir dil... Bizim bildiğimiz bir-iki dil canım... Hoca, gününü, özellikle fakültede iken saatlere bölerdi böyle... Ve her saat, başka bir radyoyu dinlerdi. O dili devamlı canlı tutmak için... Anlatabiliyor muyum?

Dil, unutulur. Dil dediğin biraz haindir, yani ihmal edersen gider... Onu Hoca çok söylerdi... Unuttuğu diller de vardır Hoca'nın bu nedenden dolayı... Mesela Malayca'yı çok iyi de konuşurdu ama konuşmasını unuttu. Uzun süre ihmal ettiği için...

Radyoda bulamadıysa...

Radyoda bulmadıysa... (Gülüyor...) Evet...

Dolayısıyla, mutkin olmak, işini iyi yapmak anlamında da bunu çok gördük. Böyle güzel hatıralar geliyor aklıma...

Eyvallah... Hususiyetine dair sormuş olayım Hoca'nın... Radyo deyince Hoca'nın, sizin denk geldiğiniz ya da dikkatinizi çeken müzikle ilişkisi bağlamında söylüyorum...

Çok güzel! Evet... Hoca, bir müzik hastası canım... Yani zaten Hoca'nın müzik kulağı güçlü olduğu için dil kabiliyeti de güçlü... Ben, bunu kendi çocuklarımdan da biliyorum. Müzik kulağı iyi olanın dil öğrenme kabiliyeti, özellikle duyma, duyduğunu anlama kabiliyeti çok gelişkin oluyor. Hoca, kaliteli müziği tüm kayıtlardan bağımsız olarak dikkate alırdı. Yani her türlü müziğe açıktı. Diyelim ki Batı klasik müziği yanında İran müziğine, ondan sonra Türk müziğine filan... Klasik Türk müziğine falan çok şeydi... Devamlı müzik dinlerdi Hoca zaten... Tabii... Ve büyük müzisyenlerin hayatlarını da bilirdi, okurdu...

Hoca'nın sanatların çeşitli alanları ile irtibatı vardı... Şiir yazardı... Devam etmedi ama hatta bizim Mehmet Sabri Genç, öğrencisi, onun bir şiir kitabını da yayınladı. "*Deniz ve Kâşif*" diye bir şiir kitabını da yayınladı. Devam etmedi fakat şiire de merakı vardı, şairlere de merakı vardı...

Bu entellektüel meselesinden şunu da söyleyeyim. Hoca, açık uçlu bir insan olduğu için mesela kendi dönemindeki tüm entellektüellerin, entellektüel kabul ettiği aydınların, yazarların toplantılarına giderdi. Necip Fazıl'ından Nurettin Topçu'suna... Tabii... Cemil Meriç'inden... Ne bileyim, o dönemde tüm sol cenahın, sosyalist cenahın, Marksist cenahın, Kemalist cenahın... Neyse... Hepsinin... Dizginlenemez bir merakı olduğu için "*bunlar ne anlatıyor?*" gidip dinlerdi... Ve biz Hoca'dan çok dinledik, birebir bu tür hatıraları... İsimlerini tek tek saymaya gerek yok... O İkinci Yeni'nin en önemli şairlerini mesela... Birebir hem tanımıştır, hem de güzel şiirlerinden bahsedirdi... Dolayısıyla bu sanat... Hem müzik, hem şiir, hem edebiyat...

Mesela Hoca'nın biz, hatırlıyorum, birinci sınıfta... 85'te... Bize... Benim en önemli hatıralarımdan biri de odur. O zaman tabii akıllı tahta yok. Tebeşirle yazıyor... İlk dersimiz perşembe günü... Felsefe öncesi düşünüş... 85, Perşembe... Ekim...

Hatırınızda mı?

Tabii, tabii... İlk ders... Çünkü çok etkilendiğim bir dersti. Niye? O zaman doçentti Hoca, yeni doçent olmuştu. Bize kitap yazdı... "*Okumamız gereken kitaplar...*" Tabii bizim üniversitede bir tecrübemiz yok. Etrafımızda kimseye de sormamışız.

Şunu zannettim ben: "*Tüm bu kitaplar alınacak... (Neredeyse 20'nin üstünde kitap var orada...) Tüm bu kitaplardan sorumluyuz derste...*"

Dedim ki; "*Yav işimiz ne kadar zor! Bu üniversite ne kadar zormuş!*"

Hâlbuki hiçbir hoca öyle bir kitap tavsiye etmedi bize... (Gülüyor...) Ben gittim, tüm o kitapları aldım. Hepsini de okudum. Sonra şunu öğrendim: Meğer o kitaplar, dört yıl boyunca, bizim genel kültür olarak, ders için değil de, bilmemiz gereken kitaplar...

O kitaplardan biri neydi biliyor musunuz? Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "*XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatı Tarihi...*" Felsefe bölümü birinci sınıf öğrencisi... Ama Hoca bunu yazarken, bunu Türkçe açısından okuyacaksınız... Çünkü iyi bir düşünür, iyi bir felsefeci, dilini iyi bilen insanın yapabileceği bir iştir.

Yani kendi edebiyatı ve kendi tarihi...

Yani onun dolayında... Onun Türkçe açısından çok başarılı bulurdu, Tanpınar'ı... İyi Türkçe sahibi müellifleri önerirdi. Hiçbir ideolojik kampına bakmaksızın... Nazım Hikmet'i de önerirdi, Cemil Meriç'i de önerirdi... Nurullah Ataç'ı da önerirdi mesela... Türkçeyi iyi kullanan insanlar olarak bunları söylerdi...

Tabii, dil konusunda da çok ayrı hassasiyeti var ama şeyi de sormak isterim... Bu soruyu Hoca'ya sormadım, sormadım tabii ama... Turgut Cansever'e ben denk gelemedim hocam. Fakat sonrasında Turgut Bey'in çevresindeki her kimle oturduysam aynı soruyu sordum: "Hoca'nın masasında eksik olmayan ne vardır?" diye... Herkesle ilgili (bir) husus olduğu söylendi...

Şimdi müzik bahsini konuşurken Teoman Hoca'nın acaba var mıdır masasından eksik olmayan?

Benim gördüklerimle sınırlı bir şey söyleyebilirim. Belki oğlu Deniz Bey'e sormak lazım... Ama atıflarından hareket ederek söyleyebilirim. Hoca'nın bir kere masasından eksik olmayan; Platon ve Aristoteles... Bu bir... Kenara koy onu... İkincisi... Bizim şeye geldiğimiz zaman Gazzali... Mesela Hoca, Gazzali'yi çok önemserdi... Kant... Ondan sonra... Mesnevi... Hoca, iyi bir Mesnevi okuyucusudur... Farsça okurdu Hoca...

Farsça da?

Tabii, tabii... Farsça bilirdi ve okurdu... Sonradan unuttu zannediyorum... Unuttuğu diller var çünkü bazı...

Çok ilginç... Yerli dilleri öğrenmişti Hoca... Kabile... Kızılderili dediğimiz Amerikan... Tabii, birkaç kabilenin dilini merak saiki ile öğrenmişti... Öyle çok ilginç anılar var... Bir gün oturuyoruz... Emniyet'ten aradılar... Sınırdaki bir Afrikalı yakalanmış. Bir dil konuşuyor, bilmem ne dili, hatırlamıyorum bile... Mütercim lazım. Hoca'nın böyle bir şöhreti de vardı... Hoca'yı aradılar... Biz de orada oturuyoruz, odada... Bilmem ne dili... Hoca, tabii haklı olarak dedi ki; "*Ben bunu ilk defa duyuyorum...*"

Svahili falan değil yani? (Gülüyor...)

Hayır, hayır... Büyük diller değil... Çok yerel bir dil. Fakat merak dediğimiz şey budur işte... Şimdi Hoca, “*Bilmiyorum*” dedi, kapattı ama... Bu dil ne? (Gülüyor...)

Onu bile öğrendi demeyin...

Öğrenmedi ama oturdu onu baya bir araştırdı. Çünkü bana da birkaç vazife verdi o çerçevede de ondan biliyorum... Yani Hoca'nın öyle bir merakı vardı... Eğer onu öğrenmeye değer bulsa öğrenirdi. Emin olun... Büyük bir ihtimalle değer bulmamıştır ki vazgeçmiştir. (Gülüyor...)

Hoca'yı o zaman şöyle anlıyorum hocam... Çok devasa bir merak duygusu... Diri tutan...

Evet... Ama Hoca'nın... Zonguldak'a fahri doktora için gittiğim zaman bana denizi gösterdi... İşte benim merakımın kökeni budur... Deniz. Deniz gibi ufuk... Ne var ötede acaba? Yani... Onun için ilk yaptığı şey bir gemiye atlayıp denize açılmak olmuş... Hoca'nın bir deniz tutkusu var... O “*Deniz ve Kaşif*” de oradan geliyor zaten... Deniz onda... Çöl... Aynı şekilde hep bir merakı tahrik eden, merakı boşandıran bir etki uyandırmış... Tabii inanılmaz bir merak... Ama hatırla... Merakla korku olmazsa biz bu varlık okyanusuna açılmaktan korkarız... Ya da varlık çölü... Hangisi hoşuna gidiyorsa... O merak ve korku bizi yönlendiriyor tabii... Dolayısıyla Hoca'nın o dil merakı da bununla alakalı, bu genel merak duygusu ile alakalı şüphesiz...

Afrikalı tutuklanan arkadaşın sorgulanmasına yardım etti... Afrikalının değil mi? Günün sonunda...(Gülüyor...)

Evet... (Gülüyor...) Yani oradan bile bir yere varabilir miyim meselesine gidiyor... Çünkü biz derslerde bazen öyle dillere atf yapardı ki... “*Şu kelime, bu dilde, bu anlama gelir...*” Bildiğimiz bir dil değil yani... Yerli dili, mahalli bir dil... Oradan bağlantılar kurardı... Hoca,

etimoloji ile felsefe yapan biri değildi... Bizi de uyarırdı o konuda... *“Yani etimoloji çok önemlidir, bir kültürün varlığı idrak etmedeki kökenler çok önemli fakat orya takılıp kalırsanız felsefi problemi, o halis felsefe sorusunu gözden kaçırsınız... Etimoloji, bize sadece felsefi sorunu idrak etmede, o kültürün o felsefe problemine bakışındaki imkânları verir. Yoksa felsefe problemi, o kültürün, o dilin bizatihi kendisinden daha yukarıda olan bir sorudur. Arapça da bakabilirsiniz buna, İngilizce de bakabilirsiniz... Önemli olan orada... Etimoloji yaparken ya da etimolojiye giderken kültürün o felsefe problemi olan ilişkisini tespit edersin. Yoksa doğrudan felsefe probleminin kendisi ile irtibat daha üst bir çabayı gerektirir.”* derdi. O açıdan ben de etimolojiye çok dikkat ederim. Kavram meselelerine ama etimolojiye takılıp kalıp da felsefi bir sorunu çözmek tek başına kısırlaştırıcı bir şeydir. Bir süre sonra sizi dolap beygiri gibi dolaşmaya neden olabilir. Hatta bazı filozofları da, başta Heidegger olmak üzere bu açıdan biraz eleştirirdi. Özellikle ilk dönemlerinde... Sonradan daha farklı kanaatleri oldu Heidegger’e ilişkin ama... Hatırlıyorum, ilk dönemlerde etimolojiye boğması felsefi meseleleri dolayısıyla Heidegger’i eleştirdiğini hatırlıyorum. Böyle bir tarafı vardı Hoca’nın... Evet...

Belki ikinci bölümde hocam... Hoca’nın vefat dolayısıyla etrafından dönen... Tartışma değil tabii ki de... Birkaç tane aklı evvel, kendini bilmez...

Ondan önce... Hoca’nın hocalığını da konuşmamız lazım...

Evet, oraya ikinci bölümde gireriz... Sizin için de uygunsa...

Buyrun...

Ben yine Hoca’nın şahsiyeti... İşini ciddiye alması dolayısıyla, yaptıklarını ciddiye alması dolayısıyla ciddiye alınan tavrını biraz daha konuşalım istiyorum. Sizin anlattığınız gene bir şey... Hoca’nın Dekartçı³ olduğuna ilişkin... (Gülüyor...)

Evet... Ben rahmetli Turgut Cansever hoca için yazdığım yazıda bu cümleyi kullanmıştım... *“Ancak kendisini ciddiye alan bir insan uğraştığı alanı da, konuyu da ciddiye alır.”* Kendine saygı duyan bir insan, uğraştığı konuyu da saygın kılar.

Bu, Hoca için de geçerli... Zaten birkaç insan tanıdım ben... Tabii, muhakkak çok vardır ülkemizde... Ama benim irtibat kurduğum biri Turgut Hoca’dır, biri Mehmet Genç Hoca’dır, biri de Teoman Hoca’dır... Bir hocamız daha var... (Benim kendime örnek aldığım anlamında söylüyorum. Çok hoca vardır şüphesiz.) Allah selam versin, sağlık versin, afiyet versin.

Bu, son derece önemli... Hoca, yaptığı işe saygı duyan bir insan...

Söylemeyecek misiniz?

Yok, onu söylemeyeceğim şimdi... Belki hoşuna gitmez hocamızın... Ama Allah selamet versin, uzun ömür versin, sağlık versin... Örnekliği eksik olmasın. Hakikaten örnek alıyorum ben hocamızı kendimize.

³ Düşünür Descartes’ın felsefesini benimseyen kimse veya görüş...

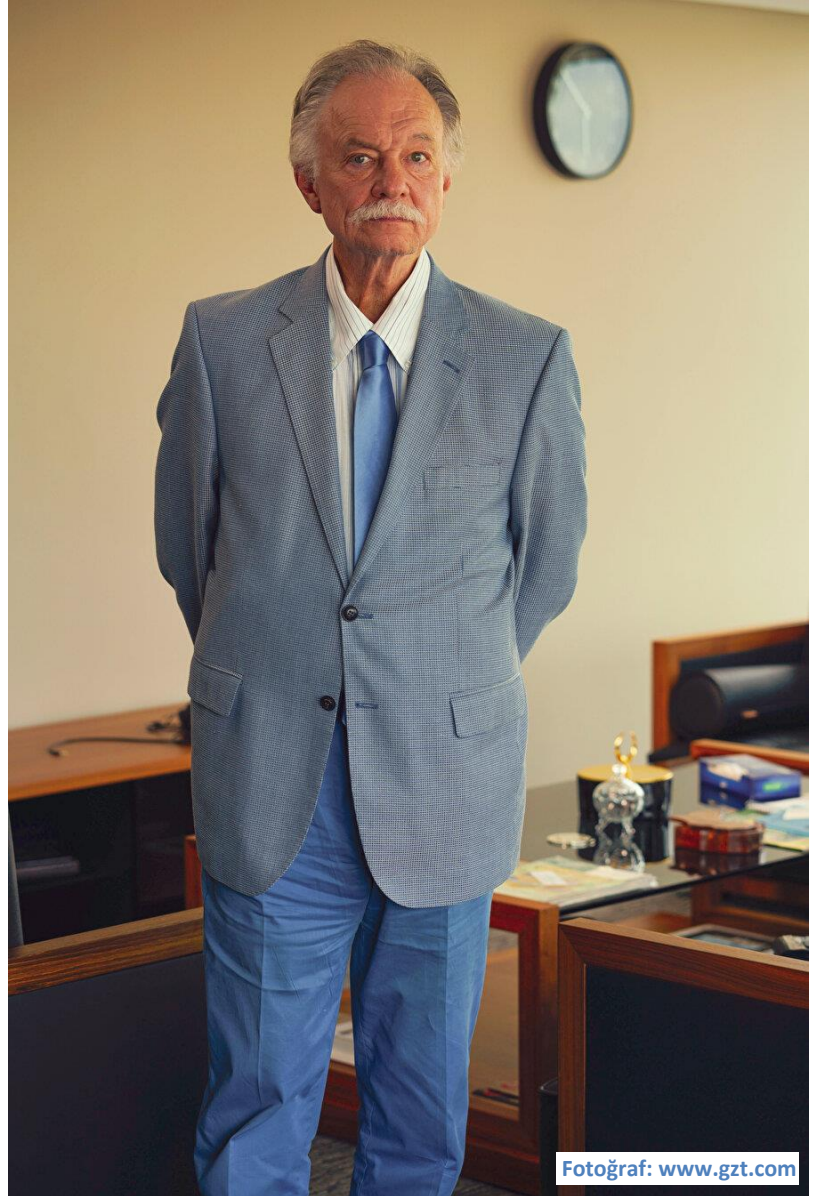
Hoca'nın böyle bir özelliği var... Yaptığı işe saygı duymak... Saygı duyduğu için titizlik... Şimdi, titizlik gerçekten epistemik bir kaynaktır. Siz bir işi ne kadar titizlerseniz, o iş kendisini size o kadar verir. Anlatabiliyor muyum? Yani nüfuz etme kabiliyetinizi arttırır. Hoca'nın öyle bir şeyi vardı. Dolayısıyla, Hoca'nın o şahsiyet özellikleriyle alakalıydı.

Anlattığınız zaman hocam, sizin Hoca'yı Dekartçı zannetmeniz...

O, şöyle... O, Hoca'nın hocalığıyla alakalı bir konu... Biz tabii... Hoca'nın dersleri efsane! Bunları hiç anlatmaya gerek yok. Kimse saate bakmaz. Yani...

Ayakta anlatır... Belki de burada o sahneyi de söylemek lazım bilmeyenler için...

Ayakta anlatmaz... Hoca, teatral anlatır. Yani devamlı hareket halindedir ve öğrencilerle temas kurar. Burada bunu ben temsil etsem, gülebilir arkadaşlar yani... Ama o kadar sahici elektromanyetik bir alan oluştururdu sınıfta... Yani şöyle değil: Bir çizgi çizip, öğrencileri o çizginin ötesine koyup karşıdan seslenen insan değil... Öğrencilerin içine giren bir insan. Amfide devamlı yürü ama bu yürümek de öyle yapay bir şey değil. Yeri gelir sıradaki bir öğrenciye eğilir, ona anlatır dersi. Herkes oraya dikkat kesilir. Tam bir teatral... Mesela Hoca'yı buraya getirsek, ders anlatsa, üç saat sonra şu eşyaların hiçbiri yerinde kalmaz! O eşyaları kaldırır, onu örneklendirir, fakat o sırada yürümüştür. Onu oraya koyar. (Yerlerini değiştirir.) Anlatabiliyor

Fotoğraf: www.gzt.com

muyum? Hoca'nın onu için böyle sahnede ders vermesi risklidir. Çünkü iş yükünü çok arttırır Hoca... Hizmetliler ya da oradan sorumlu insanlar o eşyaları tekrar yerine koymak zorundadır. (Gülüyor...) Değil mi? Yani Hoca'nın ders anlatması böyle bir şeydi.

Şeyi biliyorum hocam ben... Yakın zamana kadar Zeytinburnu Belediyesinde bir dizi ders yaptı...

Ama Hoca'nın biraz yaşlılık, sağlık problemi olduğu dönemler...

Ona rağmen hocam... 2 saat ayakta...

Tabii... Şimdi Hoca ilk ameliyatını oldu. Boğaz kanseriydi hocamız. Ben, ziyaretine gittiğim zaman çok üzüldüm. Yani hocamız bu vartayı atlatamaz diye düşündüm açıkçası... İşte arkadaşlardan rica ettik. Dua edelimi hatim indirelim şeklinde... Bir ay sonra Hoca beni aradı. "İhsan" dedi, "bana ders koy" dedi şeyde... "Felsefe bölümünde ben ders vereceğim."

Ben o zaman anladım, Hoca dirilmek istiyor. Ve emin ol, üç saat ayakta, o ameliyattan birkaç ay sonra ayakta ders anlatırdı Hoca ve derslere hiçbir zaman, bizim tam tersimizde... Hoca'yı o konuda örnek alamadık. Derslere kravatsız girmezdi. Yani o klasik dönemin alışkanlıklarıyla ceket-kravat-pantolon... Yani takım elbise vardı...

Tabii, Hoca'nın öyle bir özelliği vardı. Ayakta, son derece teatral, bir elektromanyetik alan oluşturan... Hoca'nın tabii, ders şeyi, entellektüel olmakla alakalı... İnsan olduğu için hayatın içinden... Yeri geldiğinde bir taksi şoförüne, yeri geldiğinde bir siyasi meseleye atıf yaparak konuyu çerçevelemesi çok önemli... Bir anlatıya dönüştürüyordu her şeyi... Bir anlatı... O anlatı da bir organiklik oluşturuyor. Sizi çekiyor bir vakum gibi... Anlatabiliyor muyum? Böyle bakıyorsunuz. Yani şöyle, çok amiyane bir örnek ama bir maç düşünün; ne zaman gol olacak diye böyle bakıyorsunuz. O an vardır ya? (Ben maç seyredemem açıkçası da.) Onun gibi, seyrediyorsunuz. Fakat bu seyredirken konuya odaklanıyorsunuz. Onu da söyleyelim ben. Hoca'nın hareketlerine değil. Onun için biz Hoca'nın derslerini hiç unutmazdık. Şimdi o mesele de...

Şey de var ya hocam. Şey zannediyorum örneği... İnsan ancak çok iyi anladığında iyi anlatabilir.

Tabii... Feynman'ın mı, Einstein'ın mı, şimdi tam hatırlamıyorum ama "Bir konuyu iyi anladıysanız" diyor, "onu ilkokul çocuğuna da anlatırsınız, bir profesöre de anlatırsınız." Anlamanın ölçütü budur. Feynman'ındır zannediyorum. Bunu, evet Hoca da söylerdi.

Şimdi burada şu var yalnız. Bir şeyi iyi anlatmanın bir şartı var. O da şudur: Öğrendiklerinizi, malumat olarak aldıklarınızı tevessül edeceksiniz dedik ya geçen... Kendinize mal edeceksiniz.

Hoca, tüm felsefeyi kendisini icat etmiş gibi anlatırdı. (Gülüyor...) O terkip, o inşai tutum, o sentetik yapı, o anlatıyı oluşturan şeydir. Yani Hoca, bilmediği, kafasının basmadığı, anlamadığı zaman onu hikâyesine katmazdı. Anlatabiliyor muyum? İnşai bir kafası vardı yani... Kendisi o sırada inşa ederdi konuyu... Aynı konuyu başka bir zaman sorun, başka bir inşa ile karşılaşırsınız. Onun için Hoca belki aynı şeyleri anlatırdı ama inşalar farklı olduğu için, örgüler farklı olduğu için hep farklı film ortaya çıkardı. İşte bu konuyu kendisine mal etme, o temessülle son derece alakalı... Bakın bunun örneğini işte senin dediğin şey veriyor bize...

Şimdi... Üçüncü sınıftayız, *Yeni Çağ Felsefesi Tarihi*... Hoca'nın dersi öğle üzeriydi... Sonra akşama başka bir ders var... *Çağdaş Felsefe Akımları*... Hoca Descartes'i anlatıyor bize... Ben de o sırada Nietzsche'nin Descartes eleştirilerini okumuşum... Öğrenci nedir yani? Hocayı zor durumda bırakacak... Öyle... Sınıfın hani... Felsefeye bilinçli gelmiş bir grup arkadaştık zaten... Hoca, Descartes'i anlatırken bir yere geldi... Ben, el kaldırdım. Nietzsche'nin eleştirisini söyledim. Nietzsche'ye atıf yaparak...

Hoca, "evet" dedi, "*Descartes şu anda çok ağır bir sağ kroşe aldı*" dedi. (Gülüyor...) "Ama yıkılmadı henüz..." falan... Esprilerle...

Öyle bir anlatıyor ki... Ben sorular soruyorum, itiraz ediyorum... Başka arkadaşlar (da)... Sanki karşımızda Descartes var ya!

"Bu kadar da niye önemsiyor ki?" dedik yani... Hoca, Dekartçı mı acaba? Bilmiyoruz tabii, Hoca'yı artık öğrenci olarak tanıyoruz. Henüz daha çırağı olmuş değiliz. Şimdi, Hoca bunu hissetti... Herkes, Allah Allah (bir şaşkınlık halinde)...

"Çocuklar" dedi, "ben, şu anda size Descartes'i anlatıyorum. Şunu düşünmem lazım: Descartes, bunu nasıl cevapladı? Önemli olan budur" dedi. "Yani, ben şu anda Descartes'im" dedi. "Descartes'i eleştirmek ayrı bir konu, benim Descartes'le ilgili kanaatim ayrı bir konu... Kant'i anlatsam bu şekilde anlatmam lazım. Nasıl cevap verebilir bu sorularla? Zaten felsefe sistemlerinin en önemli özelliği budur" dedi. "Bir kere kurulduktan sonra, kendinden sonraki durumlara ilişkin, filozof yaşasa nasıl cevap verirdi? Mesela Descartes'i alıp 20. yüzyıla getirsek sorulara nasıl cevap verir? Dekartçılığı siz güncellemek istiyorsanız, Descartes'in yöntemini... Bunu yapmanız lazım..." Bunun (ders anlatış biçiminin) gerekçesini verdi bize...

Şaşırdık tabii ama bu olay burada kalsa beni çok etkilemez de... Akşamki derse gittik. Sınıfta bir arkadaşımız vardı, Wittgenstein'ı çok seven, Wittgenstein'ın Tractatus'unu ezberlemiş,

Tractatus etrafında yazılmış metinleri okumuş, hatta Almanca bilmediği halde Almancasını ezberlemiş bir arkadaşımız... Var böyle insanlar... Çok kötü sıkıştırdı Hoca'yı ama hem Tractatus'dan alıntı yapıyor, hem Türkçesinden... O zaman zannediyorum Oruç Auroba'nın tercümesiydi herhalde alıntı yaptığı... İşte, başka kaynaklardan alıntı yapıyor... Bunaldı Hoca...

Dedi ki; *“Ne beni sıkıştırıyorsun? Öyle demiş işte, ne yapayım yani? Git, kendisine sor!”*

Şimdi biz bu ikisini mukayese edince Hoca'nın direncini gördük gerçekten. Hocalığını (gördük). Konulara olan vukufiyetini, ciddiyetini gördük. Titizliğini gördük. Bu da bizi etkileyen hadiselerden biridir. Ben bunu daha başka mecralarda da anlatmışımdır.

O açıdan titizlik, işini ciddiye almak, saygı duymak, bir süre sonra sizin de ciddiye alınmanızı ve size de saygı duyulmasını, yaptığınız işe de saygı duyulmasına neden oluyor. Ben bunu rahmetli Turgut Hoca'da da, Mehmet Genç Hoca'da da, Teoman Hoca'da da gördüm açıkçası... Bir şekilde beraberliğim olan insanlar...

Bu örnekler dışında hocam, şey var mıdır? Siz de -buradasınız diye tam rahat söyleyemiyorum belki ama...- hocasınız. Hocalık yapıyorsunuz çok uzun yıllardır. Teoman Hoca, size hocalık yaptı. Hoca'dan en belirgin, böyle alıp da kenara koyduğunuz, gene hocalığı bağlamında, bir şey var mıdır, bu anlattıklarınız arasında?

Bir insan, tabii kendisine özdeştir. Hiçbir insan, diğerine özdeş olamaz. Hoca da bunu istemez zaten. Onun için taklit iyi bir şey değil. Hoca, taklidi hiç sevmezdi. Ben, Hoca'nın taklit edilmesi taraftarı değilim. Ama Hoca'nın örnek alınması anlamında...

Ben, bunu arkadaşlarıma, genç arkadaşlarıma söylüyorum... Ben, böyle gördüm diyorum. Ben saklamam.

-*“Niye hocam böyle yapıyorsunuz?”* (diye soruyorlar.)

-*“Biz hocamızdan böyle gördük”* (diye yanıtlarım.)

Çünkü bazen yaptıklarımızı anlamıyor gençler... Çünkü bizim dönemimiz değil. Yeni bir kültür... Yetişmiş genç arkadaşlar farklı bakıyor olaylara... Bazen benim yaptıklarımı anlamlandıramıyorlar... *“Biz Hoca'dan böyle gördük”* diyorum ben bunu...

Benim etrafımda bulunan, yetiştirdiğim, yetişmesine katkıda bulunduğum tüm genç arkadaşların muhayyel örneği Teoman Hoca'dır. Çünkü söylerim ben de... Saklamam.

Hoca'nın ders anlatma üslubu kendine has... Onu siz ancak, oradan faydalanabilirsiniz... Çünkü o, Teoman Duralı; siz, İhsan Fazlıoğlu'sunuz. Yusuf Genç'siniz falan... Yani...

Ama bu örnek alma durumu... Tabii ki bizim önümüz açan, nasıl davranacağımıza ilişkin bize kapı aralayan bir yapı elbette...

Tavra ilişkin...

Tabii, tabii... Diyelim ki Hoca'nın Türk milletinin ve devletinin varlığıyla problemi var. Benim birinci ilkemdir mesela, ben bunu hocamdan aldım. Ehliyet meselesini Hoca'dan aldım. Ben de genç arkadaşlarla mesleki bir birliktelik kurmak istediğim zaman bunlara dikkat ediyorum. Onların hiçbir görüşüne bakmam!

Eyvallah... Benim gözlediğim kadarıyla sizde de hikâye oydu... Yani öğrencilerinize geriye dönüp “*Bak, benim adımlarım dışında hiçbir yere basmayacaksınız!*” gibi bir şey söylemiyorsunuz.

Ahlaki değil o! Tabii, Hoca bu konuda uyarırdı. Teoman Hoca... Şimdi Hoca'nın insanlığını sürekli vurguluyorum. Yaşamın içerisinde bir insan...

Şimdi, biz yeni asistan olduk. Hoca, bir yerde konferans verecek. Bakın... Şimdi genel adet nedir? “*Bölüm başkanınız, doktora hocanız neredeyse, siz de oradasınız.*” değil mi? Ben de gittim. Daha yeni ama... Genciz... Beni gördü toplantıda... Çıktıktan sonra beraber döndük...

Dedi ki; “*İhsan, niye geldin konferansa?*”

“*Hocam, gelinmesi gerektiğini düşündüm*” dedim.

(Hoca:) “*Merak mı ettin? Bir şey öğrenmek için mi geldin? Yoksa hani hocamdır...?*”

Dedim; “*Valla hocam, hepsi var tabii ama tabii ki genel anlamıyla Hocamıza...*”

“*Bir daha gelme!*” dedi, “*İşin-gücün var senin oğlum. Senin işin-gücün yok mu? Bir şey öğreneceğine inanıyorsan... Bunları zaten ben size anlatıyorum. Bu, genel bir konuşma... Bir konferans... Sakın kendini bu şekilde mecbur hissetme!*” dedi.

Bu da çok önemlidir. Ben de bunu aynen takip ederim. Hakikaten, bir baktım etrafıma; tam bir diktatöryel rejimler var! Küçük küçük... Küçük tanrıçıklar var etrafta... İnsanların şahsiyetlerini törpüleyen, kişiliklerini törpüleyen, onların özne olmalarını sakatlayan tutumlar var akademide... Çok!

Sadece akademide de değil...

Akademiye ben biliyorum... (Diğerlerini) bilemem... (Akademide) çok fazla ama! Yani, öğrencinin, evlenmesine kadar ondan izin almasını bekleyen... Yani bunu şart koşan... Bu çok yanlış bir iş...

Öğrencinin yazacağı yazıyı, konuşacağı konuyu belirleyen... Bunlar çok yanlış şeyler! Biz, Hoca'ya “*Falan yerde ders vereceğim, bir kurum benden ders istiyor*” dediğimizde, “*Ben senin sekreterin değilim*” dedi. “*Sen bir devlet memurusun... Burada bir işin var. Bunun hakkını vermek kaydıyla, senin özel hayatın beni ilgilendirmez*” demişti. Ben, bunu aynen uyguluyorum. Bunlar, yanlış şeyler...

Yani; “*Kitabımı hangi yayın evinden bastıracağım?*”, “*Ben izin vermeden, kitabımı basma!*” gibi, pek çok... İnsanı...

Sonra diyoruz ki; “Efendim, ya bu gençler, bu hocalar, niye yetiştikten sonra, belli bir yere geldikten sonra, pespaye durumdalar?”

E, omurgalarını kırmışsın!

Adam, diklenip ufka bakamıyor ki!

Bakın, yeri gelmişken onu da söyleyeyim o zaman... Hoca'nın tüm asistanları sorumlu insanlardır...

Hocam burada duralım... Reklam için sıkıştırıyorlar beni. Reklamlardan sonra hem Hoca'nın düşüncesini, düşünce tarihimizdeki yerini...

Ama bunu cevaplayacağım...

Buradan da devam edelim... Evet... Reklamlardan sonra burada olacağız. Teoman Duralı'yı konuşmaya devam edeceğiz. Soruların Peşinde...

II. BÖLÜM

Evet, tekrar merhabalar. Soruların Peşinde'ye devam ediyoruz. Ahirete uğurladığımız Teoman Duralı hocamızı konuşuyoruz. İhsan Hocamın şahitliğinde... Aslında, İhsan Fazhoğlu, kendi gözüyle hocasını anlatıyor...

Kendi deneyimlediği miktarda ve oranda...

Haliyle...

Evet...

Bir Fatiha'ya vesile olur ümidiyle...

Evet, inşallah...

Şimdi hocam, konuşacak, soru sormak istediğim birçok yer var... Hoca'nın gündelik hayatına ilişkin... Kitaplarında olmayan, büyük oranda...

Onlardan anlatıyoruz büyük oranda...

Evet... Hayatına ilişkin... Ama bir tarafıyla bu yakın zamanlarda tartışma konusu olmuş birkaç başlık da vardı...

Tamam...

Oraları da biraz ortaya çıkartalım... Siz ne düşünüyorsunuz? Oralara nasıl bakılır?

Ben tabii, Hoca'nın entellektüel birikimi, uzmanlık alanının dışındayım. Ne kadar cevap verebilirim bilmiyorum ama en azından nasıl ele alınabileceği hakkında birkaç...

Yine görüntüye ilişkin olabilir hocam... Konuları ele alabilmek için...

Evet... Yani şimdi... O şeyi isterseniz tamamlayayım... Hoca'nın hoca olma vasfıyla ilgili birkaç cümle söyleyeyim.

Evet...

Şimdi bunu yine bazı mahfillerde dillendirmiştim. Hoca, bir kere, öğrencileri ile olan ilişkisini ayarlarken ya da insanlarla... Dedim ya, bir çizgi çizip insanları karşı tarafa koymazdı. İlişkileri, kırık çizgiydi. Kimisinin ayağına giderdi, kimisi orada (çizginin karşısında) dururdu, kimisi (Hoca'nın) yakınında dururdu... Ve öğrencileriyle mesela, siyaset konusunu konuşmazdı... Tamamen, dedim ya, bilgi ve görgü odaklı bir ilişkisi vardı. En fazla öğrencilerine, lisans düzeyinde, yani belirli bir aşamada "*iyi saatte olsunlar*" cümlesini kullanırdı. "*Çocuklar bakın, dikkat edin, 'iyi saatte olsunlar'ın oyununa gelmeyin.*"

Buradaki 'iyi saatte olsunlar' çok böyle uçuk bir şey değil... Yani "*dümeni başkasına kaptırmayın, uyanık olun, ayık olun*" şeklinde uyarılarının dışında kimseye siyasi bir şey empoze etmezdi.

Şimdi bir kişiyle samimi oluyorsun, senin gibi düşünmeyen... Birkaç muhabbetten sonra, kendi perspektifini sana empoze etmeye çalışıyor. Maalesef, bu kötü bir alışkanlık. En akıllı adamımızda da var bu... Hoca'nın böyle bir tavrı yoktu.

Akademik anlamda da Hoca'nın bir başarısı bence öğretmenden ustaya... Yani Hoca'dan Usta olmaya... Öğrencisini de çirak olmaya dönüştürdü... Bunu nasıl yapardı? Günlük hayatına dâhil ederdi öğrencisini... Yani çirak olarak gördüğü öğrencisini... Ne demek günlük hayat? Beraber onunla yemek yemek, beraber yürümek, beraber muhabbet... Yani akademinin dışında, akademik işlerin ötesinde, o öğrencisiyle hayatı paylaşmak... Zamanı ve mekânı paylaşmayı önemserdi... Dolayısıyla, bir süre sonra, siz Hoca'nın hikâyesine dâhil olurdunuz. Günlük hayatına dâhil olduğunuz için... Ve öğrenciden çırağa dönüştürdünüz... Hoca da sizin ustanız olmaya başladılar... Çünkü beraber yürüyorsunuz artık... O yolu beraber adımlıyorsunuz ve bu adımlamada yaptığımız sadece geyik muhabbeti değil.

Bazen son derece çetrefilli bir felsefi problem... Bazen son derece Hoca'nın özeline ilişkin bir problem... Bir seyahat anısı... Artık orada siz Hoca'nın politik perspektifine, tarihi olayları yorumlamasına kadar adım adım sizi taşırdı ve sizi kendi hikâyesinin bir parçası yapar fakat sizin hikâyenizi de o hikâyenin içerisinde yazmanıza imkân tanırırdı... Belirlemez, koşullandırmazdı yani... Bu çok önemli bir şey... Yani kendi hikâyesine dâhil ettiği zaman sizi orada boğmazdı. Sizin kendi hikâyenizi üretmenize de imkân verirdi. Biraz önce anlattığım gibi...

Tarihte eşine az rastlanır şeyler...

Var... Böyle büyük hocalar tabii... Tarihte çok böyle...

Tabii... Devasa bir çınar... Etrafında bir başka ağaç... Kolay kolay da yetişmez...

Bunu şöyle göreceksiniz... İsim zikretmek istemiyorum ama böyle hocalar da tanıdım ben... Etrafını kurutan... Hocalar...

Çayır bile yetişmez...

Evet... Onu da tanıdım ben... Hepimizin tanıdığı isimler var bu konuda... Allah rahmet eylesin bir kısmına...

Ama bir de etrafını da yetiştiren, gürleştiren, hatta onları itekleyen...

Daha gür olsunlar diye...

Tabii, tabii...

Bir sürü şeyi vardır Hoca'nın... Hoca'nın bir de mekân ve zaman bilinci çok önemli... Mekân bilinci Hoca'nın, özellikle derste, harita ile ortaya çıkardı. Hiçbir olayı havada anlatmazdı... İsterse bu prehistorya/tarih öncesi döneme ilişkin olsun... İsterse bugünkü günlük bildiğiniz... Ya da kozmoloji ile alakalı bile olsa, orada bir kozmolojik resim olurdu yani... Tasavvurları önemserdi. O kavrama eşlik eden resmi çok önemserdi hoca...

Bir de zaman bilinci... Kronolojik gitmek... Yani olayların tarihsel bağlamını vurgulamak... Ve bu zaman bilinci, tarih bilincine dönüşür Hoca'nın... Çok ciddi bir... Hem büyük ölçekte insanlık tarihi...

Yani biz Hoca'nın en çok tiye aldığımız ders anlatma şeyi şudur: Herhangi bir konuyu, *Big Bang*'ten başlatırdı... Herhangi bir konu! Oradan süpürerek gelirdi... Ve artık senenin sonuna ulaşmışızdır... Esas konu... Fakat ilginç bir şekilde, o konu da o sürecin bir sonucu olduğu için çok çabuk bir şekilde toparlanırdı. Ama hangi konu olursa olsun... İlk patlamadan başlardı...

Boşluk bırakmayacak şekilde bir bütünlük fikri...

Öyle anlatırdı. Tabii, sentetik bir karakteri vardı anlatımının... Bir anlatıya dönüştürdü... Dolayısıyla sizi dâhil ederdi... O süreçte siz, "A" konusunu öğreneceğiniz zaman, bir sürü ilave konuyu da öğrenmiş olurdunuz. Biz, defaatle bunu dinledik...

Felsefe anlatıyorsa, bu felsefe öncesi düşünüş biçimlerine kadar giderdi... Mesela Türkiye'de Hint felsefesini, Çin felsefesini, eski İran felsefesini, Zerdüştlüğü biz Hoca'dan öğrendik, dinledik... Dil problemi yok Hoca'nın... Öğreniyor, okuyor... Türkçe'de o zaman kaynak da yok...

O açıdan, Hoca'nın mekân ve zaman bilinci, harita ve tarih bilgisi ve bunu anlatılarına eşlik edecek şekilde kullanması da son derece önemli bir fazilettir.

Burada... Cevdet Paşa'yı iyi bilirdi... Onu yeri gelmişken söyleyeyim... Ve atıf yapardı... Cevdet Paşa'yı çok önemserdi. Cevdet Paşa'nın, "*Tarih, haritasız olmaz*" ilkesini bize söylerdi... Bana söylemişti yani... Bilirim.

Hatta bir kitabında da onu kullanır... Kırkinci Tetimme'de... Cevdet Paşa'dan alıntı yapar.

Hoca, onu bilirdi... Buna da çok dikkat etmek lazım... Yani Hoca'nın zaman ve mekân bilinci meselesine çok dikkat etmek lazım.

Ve tabii ki, bu zaman ve mekândaki insana odaklanırdı, binalara değil... Mesela bir yere gittiği zaman... Afganistan'a... Fransa'ya... İtalya'ya... Bize binaları değil, oradaki insanları anlatırdı. Buna ben şahidim. Yani bir taksiye bindiğiniz zaman, bir akademisyen, bir taksi şoförüyle ne konuşur canım? Hoca, konuşurdu... Niye konuşurdu?

Çünkü Hoca, ilk bakışta “*Beyaz Türk*” damgasını yemiş bir insandır belki ama Hoca, Kapalıçarşı'da çalışmıştır, gemilerde çalışmıştır, yurtdışında belirli kampanyalarda çalışmıştır, lokantalarda çalışmıştır... Yani o aile mensubiyetinin imkânları üzerine iş yapmamış, tam tersine insanların içerisinde, farklı sosyal hayat içerisinde bulunarak oradaki tecrübeyi, deneyi biriktirerek... Dolayısıyla insanı iyi tanıyordu. İnanılmaz bir (nasıl diyelim) aşağı inmiş gücü vardı yani... Hiç ummadığın insanla, son derece basit bir konuyu, onun bağlamında, bir empozede bulunmadan, onu ezmeden konuşabiliyordu. Bu da beni çok etkilemişti açıkçası... Beni bunu beceremiyorum tabii de ama Hoca'nın böyle bir tarafı da vardı...

Hocalığından... Belki de sizin yanınızda Hoca'ya dair hatıra anlatmam cüretkâr olacak ama...

Estağfurullah... Dinleyelim, senin de (hatıralarını)... Çünkü yazı yazdırttınız Hoca'ya, Cins dergisinde...

Eyvallah, şöyle şahsiyeti ve tevazuuna ilişkin sizden gene dinlemek isterim... Bizde olan şeydi: Biz, Teoman Hoca'ya, bir “*Cins'te yazar mı acaba? Ya nasip...*” diyerek gittik ve “*Olur*” demişti... Bunu... Yani kendisinden işte 40-50 yaş küçük biri ki, Cins dergisini biliyorsunuz hocam... Gençlik dergisi normalde...

Tabii, tabii... Biliyorum, biliyorum... Bilmez miyim?

Bir biyoloji felsefecisinin diyelim... Burada ne yazabilir? Hoca'ya bir de çerçeve sunmuştuk; “*Hocam, evrim etrafında... Bunu anlaşılabilir kılabilir miyiz?*” diye... Doğrudan yazmam ama ses kaydı yapın, deşifre edersiniz, bana gösterirsiniz” diye bir süre Cins'te Hoca'nın yazılarını aldık...

Büyük bir başarı yani... Büyük bir başarı bu sizin için... Ben size söyleyeyim.

Hoca'nın tevazuuna ilişkin benim için çok hayranlık verici bir not idi...

Tabii, tabii... Hoca şöyle... Bir yerde bir ilgi varsa, samimi bir ilgi varsa bilgiye yönelik kapıları açtı Hoca'nın tabii ki... Gelir... Yani inanılmaz, odasına gelir insanlar, konuşurlar... Yani dinler onları... Dedim ya; rehabilite eder.

Tabii onlara girmeyeceğim ama Hoca'nın özellikle 28 Şubat süreci içerisindeki duruşu son derece beni çok etkilemiştir. Ama onu burada anlatmak istemem tabii... Daha sonra ondan bahsederim... Çünkü ben, 28 Şubat edebiyatı yapmayı sevmiyorum da ondan...

Ama Hoca'nın insanı ele alan, ideolojik, dini ya da farklı inançları baskı aracı olarak kullanmaya olan tepkisini bildiğim için... Çok önemlidir, onlar da şimdilik bende kalsın. Ona girmeyeceğim...

Yani toplamda şunu anlıyoruz...

Yekpare bir şahsiyetten bahsediyorum yani... Evet...

Yazdıklarıyla... Yaptıklarıyla...

Hep söylerim; “*Şahsiyet, ehliyet ve mensubiyet çok önemlidir.*” Hoca'nın güçlü bir şahsiyeti, bu şahsiyetine bağlı olarak güçlü bir mensubiyeti –*Türk milletine, Türk kültürüne, İslam medeniyetine, değerlerine-* ve güçlü bir ehliyeti vardı. Onlar, zaten insanı güçlü kılıyor. Dik durmasını sağlıyor. Siz, şahsiyetinizde, mensubiyetinizde ve ehliyetinizde zayıfsanız, yukarıya alkış yaparsınız, aşağının da maskarası olursunuz. Hoca, kesinlikle sadakatine değil, ehliyetine güvenen bir insandı. Onun için çok muhalif bir insandır. Tabii bunlar... Hoca donkişotluk yapan bir insan değil ama ben Hoca'nın yakın zamana kadar...

En son cumartesi kendisiyle görüştüm telefonda... Hatta “*Hocam durumunuz iyi değilmiş. Dua edelim, hatim indirelim*” dediğimde, “*Çok iyi olur*” dedi “*ama oğlum, artık toprakla evlenme vakti geldi...*” Cumartesi günü saat 18.26... Hoca'yla yaptığım son konuşma...

Dolayısıyla o... Tabii bu şahsiyetin, mensubiyetin, ehliyetin güçlü olması, Hoca'da müthiş bir mesuliyet, sorumluluk duygusu geliştiriyor.

Niye çok koşturuyor? O yaşlı haliyle... Hastalıkla... Yine de... Mesuliyeti var! Bu vatana, bu millete, bu medeniyete karşı kendini sorumlu hissediyor. Bu sorumluluğu yerine getirememenin mahcubiyetini yaşıyor. Yani “*utanmak*” Hoca için çok önemlidir, biliyorsunuz. Onu hep söyler. “*Utanmaktır esas olan. Utanmıyorsanız her şeyi yapın.*” Hadis-i şerife atıf yapardı...

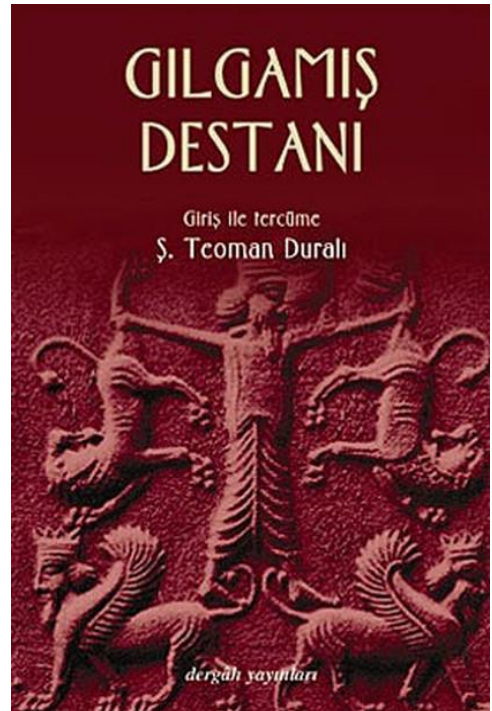
Bu mahcubiyet, utangaçlıktır yani... Niye utanıyorsun? Yani bir hata mı işledin? Yok. “*Vazifemi yeterince yapabildim mi? Bu millete borcumu ödeyebildim mi?*” duygusu Hoca'da bir mahcubiyet oluştururdu...

Çalışmalarındaki çeşitlilik... Tabii ki Hoca'nın merak duygusu ile de ilgili ama atıyorum Gilgamiş Destanı...

Tabii, o da çok ilginçtir değil mi?

Çabalamak, bununla ilgili...

Bununla alakalı... Elimden geldiği kadar... Bunu ben Turgut (Cansever) Hoca'da da gördüm. “*Yani, biz bu milletin çocukları olarak yetiştirildik. Biz bu milletin sayesinde, o bütünü bir fonksiyonu olarak ortaya çıktık. Elimizden geleni*”

yapmamız lazım” hissiyatını... Mehmet Genç Hoca’da da vardı bu... Turgut Hoca’da, rahmetli, vardı... Teoman Hoca’da... Bizzat uzun yıllar gördüğüm şey...

Yani, oturayım... Muhabbetiniz bile... Amiyane tabirle, geyik muhabbeti bile... Bizde bir ilmi şeye dönüşürdü... Anlatabiliyor muyum?

Bilimsel magazin yapardık... (Gülüyor...)

Meşgul olduğu şeye benzemek...

Aşk ile yapmak ya...

Evet... Aşkla yapmak...

İşine âşık olmak... ,

Abdestsiz Bekir’indi (Gülüyor...); “Hırsızlık bile yaparsanız, hakkınızı verin...”

Tabii, tabii... “*Günahınızı bile ihlasla işleyin...*”

Evet Hocam... Devam ederiz tabii hocam... Tabii, bu beklenecektir bu programdan...

Buyrun, buyrun...

Hocamızın ardından bu evrim meselesi ile ilgili bir şey oldu... Kendini bilmez birini bilmediği, anlamadığı bir konuya dâhil oldu ama başka saiklerle vesair... Şimdi ama bir tartışma masanın üzerinde duruyor... İnsanlarda da “*Teoman Hoca evrimciymiş...*”

Olabilir... Zaten sen cevabı verdin ama şimdi Hoca’nın bu konuda bir televizyon programında uzun bir şeyi var zaten⁴... Oradan dinleyebilirler... Şimdi Yusuf... Bir konuyu, öncüllerini bilmeden, malumatına sahip olmadan, o öncüllerden hareket ederek yapılan çıkarım süreçlerini bilmeden sadece sonuç cümlesine bakarak karar vermek doğru değil... Dolayısıyla, bence bu tür hadsiz vs. bir şeyler söyledin. Onlara cevap vermek, hani geçen haftaki şeyde de söyledim. Yani 7-8 milyar insan var... Herkesin zekâ seviyesi, IQ seviyesi, hatta ahlak seviyesi... Ya dedik ya; anlamak sadece idrak ile değil, aynı zamanda niyet ve ahlakla da alakalıdır. Bunlara cevap yetiştirmemek lazım bence... Fakat burada genel olarak şunu söyleyeyim ben...

Şimdi, İmam Gazzâlî’nin bir cümlesi var... Allah âlemi yarattı, burada kimsenin bir şüphesi yok canım. Ama nasıl yarattığı konusunda beşeri mülâhazalar geliştirebiliriz. Bunlar birbirinden farklıdır. Yanlış da olabilir, doğru da olabilir. Belli dönemde doğru olan...

Ya iki bin yıl biz bir astronomi sistemi kullandık ve iki bin yıl sonra yanlış olduğunu söyledik! Çünkü bu, bilimsel, beşeri bir şey! Şimdi bakın... Teorik bir şeye girmek istemiyorum ama şu (elimdeki) kalemin hakikatini bilmek bunu mutlaka irtibatlandırmakla mümkündür. Bu da insan için mümkün değil diyor Fahreddin Razi zaten... Ben bu kalemin

⁴Prof. Dr. Teoman Duralı - İskele Sancak / Evrim Teorisi, <https://www.youtube.com/watch?v=5TxsjVzdng>

hakikatini bilemem. Bu tabii yapay bir nesne ama niçin? Çünkü bu kalemin hakikatini ancak Hakk'la irtibatı dâhilinde bilebilir.

E, ben bunu yapamayacağıma göre beşer olarak, (hakikatini) bilemem. Dolayısıyla bu kalem hakkındaki tüm söylemlerim en nihayetinde bu kalemin ahvali hakkındadır. Zaman-mekândaki temsilleri hakkındadır ve yanlış olabilirler.

Peygamber hakikati bilebilir mi?

Peygamberin bilebileceği bir iş... Ben bilemem... Sormak lazım.

O akli evvellerin oynadığı role dair...

Olabilir, bilemeyiz ama bunu peygamber bilse bile, bunu senin idrakine sunması yine temsillerdir. Zaten nübüvvetin en önemli özelliği bu değil midir?

Şimdi, o açıdan... Bizi herhangi bir konuda beşer olarak mülâhazalarda bulunduğumuz zaman; bu, o dönemin bilgi birikimine, o dönemin şartlarına bağlıdır. Yani o çerçevede bakarsanız pek çok insan güme gider... Yani Allah vere, Müslümanlar İslam tarihini bilmiyor... Allah vere! Yani...

Bilseler var ya! Bir tane adam bırakmazlar! Hani bir şey vardı, televizyon programında? Sosyal medyada... Kur'an'dan bir ayet okuyorlar, “*ne diyorsun?*” diyor... “*Olmaz böyle şey!*” diyor ya bizim Müslüman adam... Hayatında Kur'an okumamış çünkü...

Teoman Bey'in bu konudaki fikirlerine... Ben biliyorum ne olduğunu da... Kitaptan okuyarak mı vardılar? Yok canım! Bizde okumaz, kimse okumaz canım! Teoman Hoca da bunu söylerdi... Mehmet Genç Hoca da söylerdi...

Benim tanıdığım, bu yaşa kadar... Tüm büyük adamların şikâyeti; “*Bu millet okumaz!*” Hocası okumuyor ya!

Yani okuyarak mı vardın? Bir insan hakkında bu kadar ucuz, basit, karalayıcı yargıda nasıl bulunabilirsin?

Diyelim ki, Hoca bunu savunuyor... Savunabilir. Sen de katılmazsın olur biter. Bu bir hakaret vesilesi değil ki! Bilgi, bir lanet vesilesi olarak kullanılamaz ki! Bu bir bilgi...

Kâfir oluyor diyor ama hocam...

Ya niye kâfir olsun? Allah âlemi yarattı... İnsanı da yarattı, her şeyi yarattı, bitti... Ama nasıl yarattığı konusunda ben bir mülâhazada bulunuyorum.

Aslında o, şunu diyor; “*Benim otoritemi zedeliyor. Benim iktidar alanımı zedeliyor bunu diyerek.*” Kasıt bu işte...

Kendisi doğrusunu biliyor mu? Açıklasın bize! Bakın, İbn-i Sina da âlemi/evreni Allah'ın yarattığını söylüyor, Gazzâlî de... Ama mekanizmaları farklı! Hepsisi kâfir bunlara göre! Ama peki, nedir bu? O da yok!

Dedik ya... “*Nasreddin Hoca'nın... Sazı tutmuşlar... Tüm ozanlar burayı arıyor*” demiştik ya⁵ onun gibi bir şey... Bilgi üretmeden, değer üretmeden, gelişigüzel... İktidar alanını korumak için gayriahlaki mülahazalar bunlar...

Tabii, şu yüzden sordum hocam... “Teoman Hoca, Darwinci” gibi şey çıktı...

Olabilir! Bundan kime ne?

Öyle olsa, “olabilir” gene diyebiliriz ama... “Darwinci...”

Ya o başka bir şey de... Bir insanın, bir konuda kanaati olabilir ve sana göre bu yanlış olabilir.

Evet...

Kaldı ki meseleyi anlamadan... Ya kolay mı, o mesele üzerine ahkâm kesmek? Ne biliyorsun yani? Hangi kozmolojik teoriden haberin var? Hangi biyoloji teorisinden haberin var? Hangi... Bu konuların felsefenin tarihi içerisindeki gelişi hakkındaki behren nedir? Yani cehaletini bu kadar coşkunu bir şekilde nasıl dillendiriyorsun? İnsan, bir had bilir ya!

Hani, Hoca'nın yine sık sık söylediği şey; “*İslam'ın altıncı şartı haddini bilmektir.*” Haddini bilir insan... Bunu uzmanları tartışın, bunu âlimler tartışın kendi arasında! Bilmediğin bir konuda aşağıdan yukarıya seslenmenin bir âlemi yok! Benim için de çok önemli değil açıkçası!

Sizin kanaatiniz hocam...

Bana şunu sorarsan Yusuf... Yaz, tamam... Konuştuk... Teoman Duralı... Şu... Bu... Önemli değil. “*Ne kaldı senin aklında, Teoman Duralı hakkında?*”

Bak, ben sana bir cümle söyleyeyim; Hocanın bana öğrettiği en önemli şey şudur: “*Oğlum, neyi kabul ediyorsan bilerek kabul et. Neyi reddediyorsan bilerek reddet!*”

Bilmek ya! Türkçe! Bunun tipik göstergesidir; bil-e-bilmek... O bilmek eki bir güç! Yapabilme anlamındadır ama aynı zamanda bilgi ile alakalıdır. Gidebilmek için gitmeyi bilmen lazım. Yürürebilmek için yürümeyi bilmen lazım. Çok önemlidir bu açıdan klasik felsefe... Bil-e-bilmek için bilmek lazım yani...

Dolayısıyla, bilerek... Bildiğin zaman zaten hakaret etmezsin. Ne zaman konuşacağını, insanların acısı taze tazeyken onları zedeleyecek...

⁵ Fıkraı bilmeyenler için Bkz:

Hoca'ya sormuşlar:

- “*Saz çalmayı bilir misin?*”

- “*Bilirim*” demiş.

- “*Buyur, çal bakalım*” diyerek eline bir saz tutuşturmuşlar. Hoca mızrabı almış, perdelere basmadan tellere vurmağa, tuhaf sesler çıkarmağa başlamış.

- “*Saz böyle mi çalınır a Hoca?*” demişler, “*parmaklar perdeler üzerinde gezdirilir, mızrap tellere vuruldukça da sazdan makamlara göre ses çıkar.*”

- “*Perdeleri bulamayanlar öyle çalar*” demiş Hoca; “*Ben sazı elime alır almaz perdeyi buldum! Ne diye boşuna gezineyim.*” Kaynak: <https://www.facebook.com/nasrettinhocavetemelfikralari>, (M.N.)

Bu mu peki İslami hassasiyet? Ahlaki hassasiyet? Bu mu?

Şimdi beni Oflu Hoca makamına çıkartma Allah aşkına! Yani ahlak yoksa bilginin çok da bir anlamı yok yani! Doğru bilsen ne olur! Bunun ifadesi önemli... Bunun zaman zamanlaması önemli... Karşındaki insana saygın olacak önce!

O açıdan bunlara hiç gerek yok bence... Bunların üzerinde konuşmaya...

Yok, bence dediğim gibi hocam... Başka... Suyu bulandırıyorlar, ya hocam...

Ama bunlarla uğraşamayız. Olur mu? Çünkü başka... Mesele bilgi olmayınca... Mesele gerçekten bir meseleyi... Mes'ele! Ne demek? Soru sorulan. Mesele, o demek. Sualden... Bir soru var ve bunu çözelim, insanlara katkıda bulunalım... Dert bu olmayınca, dert farklı iktidar alanları, psikolojik saikler, kendini gösterme, başkalarını kıskanma, herkesin dikkati başka birisine yönelmiş... Kediye sevsen yine bu sefer diyecek ki, "*kediyi seviyor herkes*"... Kediye hakaret edecek adam!

Yani, bunlarla uğraşamayız! Niyeti ve ahlakı bozuk olan insanlarla, doğru bile söylüyorlarsa, uğraşmamakta fayda var. Onların doğrusu kendilerinin olsun! Güle güle! Nereye gitmek istiyorlarsa gitsinler!

Eyvallah, eyvallah... Hocam, bu evrim meselesi... Hazır girmişken... Şeyi sormak isterim...

Evet...

Sorulacaktır çünkü... İhsan Hoca, ne düşünüyor?

Bu program benim düşüncemle alakalı bir program değil. Ben ne düşünüyorum onu söylerim ama bunlar buralarda anlatılacak şeyler değil. Hassas şeyler var. Bak, bu sadece bilimle alakalı değil... Siyasi konularla da alakalı...

Bu avam-havas...

Hayır, avam-havas meselesi de değil...

Onu kabul ediyor musunuz? O ayrımı?

Belli bir yere kadar, tabii ki... Ama şu var:

- ❖ Bir; Her şey, her yerde konuşulmaz.
- ❖ İkincisi; Cümle olarak söylediğinizde arkasını dolduramazsanız, o çok normatif bir şey olur. İnsanlara saygısızlık olur o.

Slogan olarak...

Tabii, o konuda çok büyük otorite olmanız lazım ki, son cümleyi söylemeniz lazım. Bunlar, müzakereli konular... Bu sadece bilimsel konularda değil canım... Türkiye'deki –diyelim ki-yakın tarihle alakalı meseleler de o kadar ezbere, birbirini yaralayıcı, birbirini rencide edici şekilde tartışılıyor ki! Doğru değil ki bu! Biz şimdi bir şeyi mi çözmeye çalışıyoruz? Bir şeyi

mi paylaşmaya çalışıyoruz? Benim kişisel kanaatim, bu tür meseleleri, bu şekilde gündeme getirenler, bir şeyi paylaşmanın peşinde. Bir şeyi çözenin peşinde değil!

“Milletin önünü açalım, milleti daha iyiye, daha doğruya, daha güzele götürelim” değil, *“bu paylaşımında ben nereyi tutacağım?”* Tehdit olarak kullanıyor; *“Bak! Bu konuyu kaşırım ha! Bu konuyu söylerim ha!”* Söyle!

Benim kişisel kanaatim bu değil. Yani kişisel durum, herhangi, bir mesele... Şunu söyleyeyim... Bir yanlış bile... Diyelim ki, herhangi bir konuda bir yanlış yakaladım... Eğer milletin önünde açmayacaksa, millete zarar verecekse söyleme onu ya!

Derdin senin ne? Kendini göstermek mi? *“Ben akademik olarak ne buldum ha?”*

Çıkıyor adam, diyor ki; *“Efendim, Ebu Eyyûb el-Ensari'nin mezarı gerçek değil.”* Yapma ya! Ne kadar zekisin! Herkes biliyor bunu! Bilmiyor mu bunu?

Ya akademik anlamda herkes biliyor ama mitoloji ile niye oynuyorsun ki? İnsanların mitleriyle... Hani Kâtip Çelebi (onlardan çok zeki tabii, ahlaklı da), bunu çok söylüyor; insanların tahayyülleriyle niye oynuyorsun, hayalleriyle?

Hayal kuruyorsun... *“Aa, bu akli açıdan yanlış!”* Adı hayal zaten bunun ya!

Milletin değerleri vardır, hurafeleri vardır. Önemli olan burada, o hurafeler hangi hakikate karşılık geliyor? Yani Türkçe'nin argosu, Türkçe'nin argosudur. İslam dininin, kültürünün hurafesi, İslam kültürünün hurafesidir. Büyük kitlelerin hakikatle irtibatını, teorik olarak mı bekliyorsun sen? O, aşağı doğru süzülecek. Yani hakikatin mümaresesi hurafe üretir zaten.

Eyvallah... “Mit” nedir diye hocam iki satır bir şey...

Hurafe diyelim...

Ayrıca, Ebu Eyyûb el-Ensari'nin şeyi de gerçek...

Ya şimdi ona benim ayrı cevaplarım var da... *“Bir toprağı Müslümanlaştırmak”* nedir bilmiyor ki adam! Yani niçin Kaz Dağı'nın tepesinde Sarı Kız Yatırı var? Ya orası Zeus'un şeyi... Panteon orası... Yunan Panteonu...⁶ Dağı Müslümanlaştırmam lazım... Türkleştirmem lazım.

- *“Sarı Kız” ne demek?*

- *“Derviş Kız.”*

- *Niçin “Kız”?*

- *Çünkü Türk Yaratılış Destanı 'nda kız çok önemlidir.*

Kız Dağı, Kız Kulesi... Tamam mı? Yani hiçbir şey tesadüf değil! Anlamaya çalışmıyor ki, karalamaya çalışıyor adam!

⁶ Panteon(Pantheon/Πάνθεον): “tüm tanrıların tapınağı” anlamına gelmektedir. (M.N.)

Bir anla! Yani hiçbir şey tesadüf değil... Onlar da insan, sen de insansın. Onlar da senin kadar zeki canım, senin kadar akıllı. Merak etme yani! Kendini nereye koyuyorsun?

O açıdan, anlamaya çalışalım...

Lanet, bilgi üretmez...

Tahkir etmek, tezyif etmek, bize herhangi bir şey kazandırmaz ki!

Elbette her şeyi tartışacağız. Kimse son cümleyi söylemiyor bu konuda. Ne dedim? “*Biz eşyanın hakikatini bilemeyiz zaten.*” Yani bu bir çabadır. Çünkü Hakk’la olan irtibatımız açık-seçik değil o açıdan... Bunun dışındaki tüm söylemlerimiz belli bir yöntem dâhilinde, o meseleyi izah etmek, idrak etmek için geliştirilmiş yapılardır. Sen başka bir yapı geliştirirsin, bu iş böyle gider...

Zaten tarih de bu demek. Tarihe baktığımız zaman, bir sürü bilim teorisi, düşünce teorisi geliştiriyoruz. İnanç ilkelerinin ifadeleriyle, o inanç ilkelerinin idraki arasında ayırım yapamazsan böyle ortada kalırsın işte!

Eyvallah...

O idrak de bilimlerle irtibatı gerektirir... Bırak sen şimdi modern şeyi! *Taftazani*’nin *Şerhu’l-Makâsıd*’ının girişini okusa, idrakin ne olduğunu ve bir Müslüman âlimin inançlarıyla çağın arasındaki irtibatı ancak o idrak ve idrakin içindeki bilimlerle münasebeti oranında kurabileceğini Taftazani söylüyor! İslam tarihini de bilmedikleri için...

Şimdi bakın... İdrak zayıflayınca Vehhabilik artar... Vehhabî zihniyet artar...

İdrak zayıf...

İdrak ne demek? Hem tarihsel, hem de içinde yaşadığınız çağın tüm bilgi birikimine muhatap olmaktır. Eğer inanca idrak eşlik etmezse o bir slogana dönüşür. Siz gittikçe sertleşirsiniz, katılırsınız. Bu sadece dini inançla alakalı değil. Bu Marksizm de olabilir, faşizm de olabilir, Kemalizm de olabilir, İslam da olabilir... Fark etmez!

Sizin temel inanç ilkeleriniz, anlam-değer dünyanıza ait ilkeleri idrakinizle irtibatlandırmazsanız Vehhabîleşirsiniz, katılırsınız, saldırganlaşırsınız! Kendinden emin olmazsın çünkü! İmam Gazzali yine ne diyor; “*Bir insan, her hangi bir fikri konuda saldırgansa ya inancı zayıftır, ya bilgisi zayıftır, ya da bir üçkâğıt peşindedir*” diyor. Bunu söyleyen İmam Gazzali... Gerisini düşünsünler!

Eyvallah... Hocam, gene Hoca’nın etrafında tartışma oluşan başlıklardan biriydi “Dil” meselesi... Bir tane Hoca’nın çok eski tarihliyi aslında, Harf İnkılâbı da dâhil olmak üzere dilde sadeleştirme meselesiyle ilgili, “bunun bir katliam olduğu”nu söylüyor...

Söylüyor tabii, Hoca bunu söylüyor... Öyle bir kanaati var Hoca’nın... Şimdi bu da çok hassas meselelerden biri... Çünkü duygusal şeyde tartışılıyor... Kesinlikle bu konuda kimse, kimseye karşı entellektüel, teorik bir tahammülü yok! Hiçbir kesimin ama!

Yani en aydınlanmacı, en bilmem ne insanların... Yanlış hatırlamıyorsam Derrida'nın... Değil mi? Derrida'nın, "*Alfabe değişikliği, Dil Devrimi*" konusundaki bir mektubu⁷ var... Eleştiren... Onu bile... Ben Kemalist kesimin eleştirisini okudum... Hakikaten üzücü... Çünkü duygu durumu, entellektüel bir mülahazayı kaldırmıyor. Pozisyon(lar) alıyor hemen insanlar, savunmaya geçiyorlar... Anlatabiliyor muyum?

Her taraf bunu yapıyor. Ya bu mesele böyle duygusal ele alınacak, tartışılacak bir şey değil. Onun için bunlar, müzakereye açık meseleler değil. Müzakere edemiyorsunuz insanlarla... Herkes kendi pozisyonunu alıp karşı tarafa saldırmaya başlıyor. Onun için, konuşma daha iyi!

Hoca'nın kanaatine gelince... Hoca böyle düşünüyordu... Mehmet Genç Hoca da farklı düşünmüyordu... Mehmet Genç Hoca, bunu biraz yumuşatmış, "*Evet, alfabe Türkçe'yi çok ifade etmiyor belki bu Latin alfabesi olmasa bile bir şekilde değiştirilecekti. Mevcut Arap(ça)... Çünkü Ahmet Cevdet Paşa, Mustafa Reşit Paşa, Enver Paşa dönemlerinde biliyorsunuz, bunlarla ilgili teşebbüsler oldu ama dilin sadeleştirilmesi iyi olmadı*" diyordu Mehmet Genç Hoca... Yani kelime hazinemizi hızla azalttık...

Mesela o bilgi bile hocam, bu tartışmayı bir yere koyuyor değil mi? V.Murat'tan itibaren izleri var mesela...

İnsanlar tartışsın bunları... Yani yüksek entellektüel seviye bunu tartışsın ama hiç kimse bunu tartışmaya hazır değil. Yalan söylemesin kimse yani.

Fakat şeyi ayırıyorsunuz... Hoca da ayırıyor zaten... Alfabe değişikliği ile sadeleştirme adı altında...

Mehmet Genç Hoca bunu ayırıyor...

Şimdi, dildeki hızlı, semantik, yapısal değişiklikler semantik travmalara neden oluyor. Bu bilimsel bir şey canım. Yani anlam kaymalarına neden olur. Bunun kimse iyi olduğunu söylemiyor. Attilâ İlhan da eleştiriyor canım...

Bunun gerekliliği başka bir konu... Yapılış tarzı başka bir konu... Sonuçları başka bir konu... Bu ciddi açılardan tartışılması gereken bir konu. Ama bunu kimse tartışmaya hazır değil!

Burada enteresan bir şey var hocam... Şöyle... Attilâ İlhan dediniz, haliyle... Yani sağlıklı, namuslu düşünen, düşünce üreten herkesin burada sorunlu bir şey olduğuna dair bir kanaat... Yani kimse iştirak etmez sadeleştirme adı altında yapılan şeye diyorum. Fakat iş oluyor bir şekilde...

Fakat şöyle... Oldu, bitti ama bak... Yüz yıl geçti. Şimdi Fatih Sultan Mehmed'i eleştiriyorlardı... "*Başkenti İstanbul'a niye getirdi? Edirne, ordan bizim (Batıya) gitmemiz lazım*" diye... Aç o dönemin kaynaklarını, oku... Şimdi tutup ne yapalım yani? Edirne'den Belgrad'a mı alalım başkenti? Oldu, bitti bunlar. Ya da Şah İsmail'le Yavuz'un kavgasını eleştiriyoruz, eleştirebiliriz.

⁷ Derrida, Jacques. "İstanbul Mektubu". çev. Elis Simson, Cogito 47-48, (2006): 17-37.

Yüz yıl oldu bu! Şimdi burada önemli olan, oturup bir masada kayıplarımızı telafi edelim. Şimdi açıkça söyleyeyim... Bunda şikâyetçi olanlar, klasik metinleri Türkçeye kazandırma konusunda ne teşebbüste bulundular? (Hiç...) Yani...

Bir de bunları ele alırken, şöyle ele almamız lazım: Dil, alfabe bunlar kültürel meselelerdir. Dini meseleler değil. İtikada ait meseleler değil. Kültür bunlar ya! Kültür değişir yani.

Akaid meselesi gibi davranma...

Değil ya... Yani bunlar tamam... Tabii, bak bana Erdal İnönü rahmetli ne dedi, biliyor musun? *“Saltanın kaldırılmasına muhalifli bizim aile ilk zamanlar... Yani İngiltere’deki gibi böyle sembolik olarak tutsak, tarihi bir millet oluruz...”*

Ben sordum bu soruyu... O da bana durup dururken anlatmadı bunu. *“Tarihsel bir millet olurduk, yani bin yıllık hanedanımız var derdik. Ama olmadı”* dedi yani... Ve bunu bu şekilde anlattı rahmetli...

Gayet doğal ya!

Şimdi şu yapılabilir; *“Ya saltanat bir şekilde, hanedan devam etsin...”* Tartış bunu ama bunu duygu durumuna getirip dini bir meseleymiş gibi, ya da ne bileyim ben, ideolojik bir meseleymiş gibi tartışmaya gerek yok. Bunlar tarihsel hadiseler... Diller değişir... Türkler kaç tane alfabe kullandı? Kaç tane kültür havzası değiştirdi? Medeniyet havzası değiştirdi?

Ama tekrar ediyorum... Bu meseleleri ben de tartışsam, ben de burada bir fikir serdetsem, bunun çözümü yok! Niye? Çünkü kimsenin bu meseleyi çözmek gibi bir niyeti yok! Bunlar, Türkiye’de iktidar alanı oluşturmak için kullanılan malzemeler...

Cumhuriyet... İstiklal Harbi... Devrimler... Abdülhamid meselesi... Yani İkinci Mahmud’a kadar gidiyor bu... İkinci Mahmud’dan itibaren ki meselelerimizi biz Türkiye’de iktidar alanları oluşturmak için kullanıyoruz... Kavga aracıdır bunlar! Belirli, sembolik çatışmaların araçlarıdır, gereçleridir, enstrümanlarıdır. Buradan bir yere varamayız. Ne ben varabilirim, ne rahmetli Teoman Hoca varabilir, ne Mehmet Genç Hoca varabilir, ne Attila İlhan varabilir, ne de bunu kayıtsız şartsız savunanlar varabilir.

Çünkü bunların meselesi... Buradaki mesele bir şey çözmek, ya bir yanlış olduğu, ya da doğru olduğu... Şunu şu şekilde değil! Çatışma alanları oluşturmak, semboller üzerinden kimlik çatışmasına dönüştürmek... Mesele bu yani!

Onun için ben bu konuda doğruyu söylesem, çıksam da çok güvendiğimiz birine bir vazife versek... Desek ki; *“Sen bu konuda tarafsızsın. Senin nihai kararlarına uyacağız...”*

Ben Kanada’da iken böyle bir tartışma olmuştu... Taylor... Charles Taylor... Meşhur bir filozofu görevlendirdiler... Dediler ki; *“Senin kanaatini uygulayacağız.”* Başörtüsü konusundaydı zannediyorum... Rapor verdi ve herkes uyguladı. Kimse itiraz etmedi. Çünkü büyük bir filozof, düşünür diye...

Biz, böyle bir adam bulsak Türkiye’de... Hiç kimse itibar etmez! Kendi lehine ise itibar eder!

Bir de... Geçmiş bir hikâye artık... Bunda doğru muydu, yanlış mıydı konuşulabilir...

Hiçbir konuyu görüşemiyor, tartışmıyoruz canım... Yani Yunus Emre üzerinde bile insanlar anlaşamıyorlar ki... Çünkü herkes kendi kimliğinin kavgası peşinde... Seni dinlerken bile o kimliği besleyecek bilgiyi alıyor... Senin ne demek istediğine kimse bakmıyor yani. Nedir? Bir çığlık ve olgunlaşmamışlık, akil balığ olmamaklık durumu bu! Baliğiz ama akil değiliz yani.

Zannediyorum onu görerek söylediniz, Hacıbektaş üzerinden yakın zamanlarda... “Şuracı mıydı, buracı mıydı?” diye... “Ne söylüyordu?” sorusunun cevabı ıskalanarak...

Ya şimdi Yunus Emre'nin bir şiirini alıyor adam, oradan bir yere gidiyor. Öbür şiirini alıp oradan başka bir yere gidiyor. Yani Yunus Emre'yi anlayalım, kendi bağlamına oturtalım... Farklı düşünün... Katmanlı da düşünebilir bu adam ya! Tek bir görüşü de olmayabilir. Çağın yaşına göre değişmiştir... Bu değil mesele... “Ben Yunus Emre'yi kendi pozisyonumu güçlendirmek için nasıl istihdam edebilirim?”

Diyelim ki, Şah İsmail-Yavuz kavgasını... Ya ikisi de benim tarihim... Yani, *Şah İsmail de, Yavuz da benim tarihim*. Bu şekilde bakıp bunu bir bilgi konusuna dönüştürmüyoruz ki! Duygu konusundan gidiyoruz. Duygular kavga... Duygular parçalanmaz, duygular rasyonalize edilmez. Duygu, üzerine analitik, sentetik muamele yapılabilecek bir şey değil ki!

“Ben âşık oldum falancaya... Gel bunu teorik olarak tartışalım.”

Mümkün mü bu? Duygu durumundan kurtarılmadığı müddetçe kavga edersin. Yakın tarihimiz de duygu durumu şu anda... Her kesim için... Kavga edip duruyoruz.

Kavga etmemek için biraz zaman lazım gibime geliyor. Yanlışı yanlış olarak, doğruyu doğru olarak kabul etmek ve bunun üzerinden gitmeye kimse hazır değil yani... Kimse boşuna yalan söylemesin.

Duygu durumu...

Hatırlarsan, şunu demiştik... Çok özür dilerim, sözünü kesiyorum. Yani, herkesin aslında zihninde, arkada kalmış bir şema var da, kimse sahnede bunu söylemiyor dürüst bir şekilde...

Yani inanmayan adam, gidip dua yapıyor... Kimse kusura bakmasın. Ben buna inanmıyorum. Ya da inanmayan adam gidip Anıtkabir'de saygı duruşunda bulunuyor. Ya, bunları çözmek lazım...

İnsanları bir şeye icbar etmemek lazım... Ahlaki değil ya! İnsanları hasta ediyoruz. İnsanların kendi kimliklerini sahnede temsil etme imkânı ve toplumun ortak kabullerine uygun olarak yapmasının şartlarını bizim belirlememiz lazım. Herkes kendisini dayatınca...

Yani bak, bu ülkede Ramazan'da “Ramazan Bayramı” da denirdi, “Şeker Bayramı” da, “Şükür Bayramı” da... Ama biri kalkıp dedi ki; “Ramazan yasak, şükür de zaten yasak, Şeker Bayramı diyeceksin...” Sen böyle yapınca, diğeri de pozisyon aldı. Dedi ki; “Şeker Bayramı demem ben kardeşim!”

Bu ülkede “Tanrı” da deniyordu, “Allah” da deniyordu, “Huda” de deniyordu, “Çalab” de deniyordu... Ama biri çıkıp dedi ki; “Kardeşim, ‘Tanrı’ diyeceksiniz!” Millet şimdi “Tanrı”ya gıcık... “Niye ‘Tanrı’ diyorsun?” diyor...

Şimdi, bunu oluşturan koşullar giderilmediği müddetçe, o insanların psikolojisini anlamak lazım. Ben, saygı duyuyorum, kızmıyorum yani... Ben hepsini kullanıyorum, ayrı bir konu...

Şimdi anlatabiliyor muyum? Biz, insanların kendilerini ifade etme imkânını kısıtlarsak, orada hastalıklar ortaya çıkar. Herkes birbirini örtmeye başlar. Sahnede başka, mutfakta başka konuşur... Mikrofon açıkken başka... Bu, bir süre sonra hastalık, riyakârlık... Oyun oynamaya... Sahne oyunu oynanıyor pek çok konuda canım! Açık açık söylemiyor insanlar da...

Bir hastalık doğuruyor...

Hastalık doğuruyor tabii...

Derin bir ikiyüzlülüğü sürekli üretiyoruz...

Ne ikiyüzlülüğü? Beş yüzlü, on yüzlü olan var ya! Hangi yüzüyle hitap edeceğini bilmiyoruz...

Hocam, sonuçlardan hareketle bu tarafa dönersek hocam... Duygu durumu biraz naifleştiriyor gibi geldi bana... Şöyle... Meseleye anlamak...

Bu duygu durumunu ben masumdur demiyorum canım... Duygu durumu olarak ele alıp iktidar alanı oluşturmak için sembolik çatışmaların aracı olarak kullanıyoruz...

Evet... Sonuçtan geriye doğru dönersek bir şey net anlaşılıyor değil mi hocam? Ayrıca niyet tartışmasına gerek kalmaksızın... Meselelere böyle yaklaşan, bir başka ajandanın peşinde, ekmeğinin peşindedir...

Teoman Bey’in böyle bir derdi yok! Teoman Bey, böyle düşündüğü için, öncülleri var ve bir çıkarımda bulunmuş. Sen o öncülleri tartış, sonucu değil!

Evet...

De ki, “Hoca’nın bir dil anlayışı var...” Ya, adam 16 dil bilen bir adam kardeşim! 100 dile aşına! Şimdi konuşmayayım ben yani! Hoca 6 dilden şey alırdı... Hiç unutmuyorum yine, hatıramdır... İspanyolca’ya girdi Hoca... KPDS (Şimdiki YDS) sınavına... Hoca, 6 dilden A alırdı... En son İspanyolca’ya girmişti...

Geldiğinde sordum Hoca’ya; “Hocam, nasıl geçti imtihanınız?”

Dedi ki; “Çok zordu ya!”

Dedim ki; “Hangi sorular?”

“Türkçe’den İspanyolca’ya, İspanyolca’dan Türkçe’ye sorulan sorular çok zordu.”

Dedim; “*Hocam, yabancı dilde en kolay şey odur...*”

“*Ama*” dedi, “*Ben, İspanyolca’yı Türkçeden öğrenmedim ki!*”

Bu kadar dil bilen adam, bu kadar dilbilim üzerine çalışmış bir insan, bir çıkarım yapmış... Buradan hareketle demiş ki; “*Alfabenin değişikliği, dilde sadeleştirme şöyle bir şeydir.*” Sen onun öncüllerini tartış bakayım, Hoca’nın... Hadi! Yiyorsa tartış!

Ha! Öncüllerden sen de geldin, yanlışla Hoca’yı! Sadece Teoman Bey için söylemiyorum. Savunan için de aynı! Biri bir şeyi savunuyorsa, öncüllerine bir bak! Belki doğru söylüyordur ya! Yani, hemen oraya pozisyon alıp, kendi iktidar alanına göre davranmak, kendi inanç anlam-değer dünyana göre davranmanın şeyi yok ki! Çözemezsin ki! Horoz dövüşüne dönüyor bu iş!

Kusura bakmasın ben bu horoz dövüşüne taraftar değilim. Hocamdan bunu öğrendim. Girmem de! Çünkü şimdi bazen diyorlar ki; “*Niye eleştirmiyorsun?*” Kimse eleştirinin peşinde değil. Eleştiri, ağacı budamaya benzer. Ağaç daha gür çıksın diye. Daha gür... Bizde “*eleştirme*”, kökünü kesmekle karıştırılıyor.

Eleştirme nedir? Tenkit... *Nakt etmek*... Bir şeyi daha iyi, daha doğru, daha güzel yapma imkânıdır. Bizde eleştiri, horoz dövüşü olacak da insanlar seyredecek. Yani ben sana bir tokat atacağım, sen bana bir şey... Nasıl ona giydirdi? Millet aslında kan görmek istiyor. Bana, “*Niye bu konuda fikrin yok hocam? Niye eleştirmiyorsun?*” diyenlerin derdi eleştiri, daha iyi, daha doğru, daha güzel değil! Kan görmek istiyor, seyredecek... Ben buna, kimseye fırsat vermem. Kimse kusura bakmasın yani...

Bir de millete, devlete, topluma zarar verecek, zamansız çıkışlar, zamansız doğruları da söylemek doğru değil. Zamanı değil ki bazı şeylerin! Yani defnetmişsin insanı... İnsanların acısı taze... Sen... Doğru bile olsa, yanlış o! Doğru bile olsa, yanlış! Bağlam diye bir şey var! Edebe diye bir şey var ya! Bir şey kanunen doğru diye... Edebe aykırı/mugayir olabilir... Ahlaka mugayir olabilir canım...

Ama işte hocam, o şey... Mevzi... İdeolojik kamp... Köşe kapma tutkusu... Bu şeyi, değeri, inancı, ahlakı, edebi... Hiçbir değer tanımayacak şekilde ortada...

İdrak eksikliği problemi varsa... Dedim ya? Eğer sizin inanç ilkeleriniz, idrakle irtibatlandırılmıyorsa, o makas kapatılmıyorsa, siz katılaştırıyorsunuz onu... Normatif doktriner bir şeye dönüştürüyorsunuz ve karşı tarafa zulmediyorsunuz... Bu sadece dinle alakalı değil. Türkiye’de ideolojik zulmü çok gördük biz canım! Ben, bunları anlatmayı sevmem... Ben, bunları bizzat, bireysel olarak yaşamış biriyim yani... Kimse böyle boşuna çıkıp bana insan hakları-minsan hakları edebiyatı yapmasın! Zamanında bazı hocalarımızın neler yaptığını ben çok iyi biliyorum yani! Ama dediğim gibi ben bunları konuşmayı seven biri değilim.

Böyle söyleyince, merak uyanıyor...

Merak iyidir!

Toplamda hocam şey herhalde... Bu, ikinci bölümde de kalacak olan, sizin de az önce iade ettiğiniz Hoca'nın hayatından alıp da masanın üzerin koyduğu “kabul ettiğin şeyi bilerek kabul et...”

Reddettiğin şeyi de bilerek reddet. İdrakin işin içinde olsun! İdraki tatile gönderdiğinde, aklı tatile gönderiyorsun! Ne diyorduk hâlbuki? “Üç şeyde tatil caiz değil bizim geleneğimizde: Akılda, ilimde, ibadette...” Biz, bunları tatile göndereli çok oldu canım!

Bak, ilimde... Neydi ilim? **İbadet'ül akl...** İlim, ibadet ve akıl... Üçü de aynı cümlededir. İlimde tatil olmaz, ibadette tatil olmaz, akılda tatil olmaz. *El ilm hüve ibadet'ül akl...* Oradaki “hüve” de “-dır” anlamındadır. Onu da söyleyeyim.

Eyvallah... Bu, Türkiye'nin girişine asılması gereken cümlelerden biri... İmkân olsa da hocam, hakikaten...

Ya, dediğim gibi bu biraz zor. Çünkü iktidar alanları için kavga eden insanlar, her şeyi suiistimal ederler, manipüle ederler... Enstrüman olarak kullanırlar... Entellektüel uğraşlarda bizim bundan uzak durmamız lazım. Yani, Hoca'nın bir özelliği de günceli çok iyi takip edip hiçbir zaman onun piyonu olmamaktır.

Ederdi değil mi?

Çok iyi takip ederdi. Zaten dil problemi de olmadığı için Hoca'da... Her şeyi takip ederdi, Hatta istihbarat örgütlerinin yayınlarını bile okurdu Hoca. Dünyada ne olup bittiğini takip etmek için... Bu *Küresel Medeniyet* kitabı bunun en güzel göstergesidir. Hoca, orada içinde yaşadığımız sistemi yapısal bir analize tabi tutuyor. Bakın, katılırsınız, katılmazsınız başka bir şey. Büyük bir emek var orada. Ben buna şahidim...

Ben kitap takip eden biriyim, biliyorsun. Hoca'ya devamlı kitap getirirdim... Hoca'yla birlikte giderdik. Bizim, Hanifi Kayan, Allah selamet versin, ona kitap yaptırırđık. Kubbealtı Fotokopi... Hoca'yla bizim ortak kurumumuzdu o. Hoca, bir gün bana dedi ki; “*İhsan, artık kitap getirme.*” Hoca ile benim aramdaki yaş farkına dikkat et. “*Niye hocam?*” dedim. “*Ya*” dedi, “*maaş kalmadı bizde... Sıkıntı yaşayacağız artık...*” Anlatabiliyor muyum? (Gülüyor...)

Yani Hoca, devamlı o çağrışım usulüyle düşünen bir insan değil ki... O konuyla alakalı verileri, bir şekilde getirtiyor... Hani bir söyleşisinde diyor ya, eskiden veri yoktu... Kitap, makale getiremiyorduk. Şimdi de veri çokluğundan bir şey üretmiyoruz. Şunu oku, bunu oku... Çünkü orada dururken bir şey yazamıyorsun.

Eyvallah... Hocam, vaktin bittiğini söylüyorlar...

Nasıl vakit bitti? Biz daha Türk düşüncesine girecektik Teoman Hoca etrafında!

Daha gelemedik hocam... Nihayete geldi. Önümüzdeki programda inşallah.

Şöyle bir şey yapabiliriz bence... Teoman Duralı'yı anlatmak değil de, Teoman Duralı etrafında bu çağdaş Türk düşüncesini nasıl ele alabiliriz meselesini bir tartışalım bence... O zaman hocam, önümüzdeki hafta da vaatte de bulunmuş olalım. Teoman Duralı'dan hareketle

bunu tartışalım... Yani bu çağdaş Türk düşüncesi nerede başlıyor, hangi problem alanları var? Buna bir girelim derim ben... Hoca'yı bir yere oturtmak adına...

Eyvallah, demin söylediğiniz şeyin altını çizmem lazım... “Yeter kitap getirme!” Teoman Hoca ayarında birinin kitap almada bir sıkıntıya girdiği bir...

Yok, Hoca zengin bir insan değildi ki...

Tablo acırtıcı...

Hoca, memurdu... Devletten aldığı maaşı canım Hoca'nın... Şimdi bu, benim için de söylendi bir ara... Yani, Karadeniz... Trabzonlu zengin bir aile falan... Öyle bir şey yok. İşçi ailesi çocuğuyuz. Hoca için de böyle bir kanaat var. Doğru değil. Hoca, maaşıyla yaşardı. O açıdan öyle bir şey yok yani. Tabii, ben Hoca'nın o tarafını çok iyi bilirim. Çünkü beraber çok kitap çektik Hoca'yla... (Gülüyor...)

Acısını çektik...

Allah çekirtmesin... Allah makamını cennet etsin...

Âmin!

Rahmetiyle muamele etsin. Geride kalan ailesine, öğrencilerine, dostlarına sabır versin.

Eyvallah.

Hoca ile Cumartesi günü görüşünce... Hoca'nın sağlığı için okunan hatme katılanların çokluğu bile Hoca'nın gerçekten sadaka-i cariyesinin ne kadar açık olduğunu gösteriyor... Allah makamını Cennet eylesin.

Âmin. Eyvallah... Hocam biraz tabii şey... Buraları aslında konuşmamız gereken yer... Dokunuyor bana da... (Yutkunuyor...)

Hislendiğini hissettim...

Soruların Peşinde'de bu hafta kıymetli hocamız, Hocaların Hocası Teoman Duralı'yı konuşmaya çalıştık. Önümüzdeki hafta yine cumartesi az önce bahsettiğimiz, Türk düşüncesinde Teoman Hoca'nın yeri, çabası, oradan itibaren konuşacağız diyelim... Eyvallah hocam...

İyi günler diliyorum efendim.

Hayırlı günler...

*

Soruların Peşinde programını her cumartesi günü 22.00'da TVNET'de... Takip etmenizi öneririm. Söyleşi notlarının yararlı olmasını dilerim. (Muhammet Negiz)

Prof. Dr. Ş. Teoman DURALI

Fahri Doktora Payesi

Takdim Töreni

6 Nisan 2017

Saat: 14.00
Sezai Karakoç Kültür Merkezi

İHSAN FAZLIOĞLU: 'FAHRİ DOKTORA PAYESİ ÖDÜL TÖRENİ' KONUŞMASI

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu, 'Prof. Dr. Ş. Teoman Duralı Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni'nde yapmış olduğu konuşmasına önceki bölümde zaman zaman atıfta bulunmuştu. Bu konuşmayı 2018 yılında metin haline getirmiş ve birtakım dipnot eklemeleriyle fazlioglu.blogspot.com blog adresinden okurların istifadesine sunmuşum. Söz konusu konuşmanın metnini istifadenize sunuyorum⁸:

Teşekkür ederim Sayın Hocam. Şimdi, tabi böyle bir kısa bir panelde, esas amacı da bu olmayan, daha çok hocamıza ödül takdimi töreni bu... Hepimiz, hocalarım, Hoca hakkındaki kanaatlerini paylaştılar. Kendi izlenimleri açısından konuştuğular...

Ben, daha nesnel bir olayı anlayarak konuya gireceğim. Ben 4-5 yıl önce bir öğrencimden Türkiye'de yayımlanmış *Felsefeye Giriş* kitapları üzerine bir çalışma yapmasını istedim. Türkçede malum hem çeviri hem telif *Felsefeye Giriş* dediğimiz çeşitli metinler var. Arkadaşımız bu metinler tasnif etti, inceledi ve bir makale yayınladı. *Divan* dergisinde bu makale yayımlandı. İnternette okuyabilirsiniz.

Fakat hocamızın talebesi olmamış tabi... Genç bir arkadaşımız... Veriler üzerinden tartışırken çok ilginç bir cümle kullandı. Dedi ki; "*Hocam*" dedi. "*Türkçede çeviri ve telif işte şu kadar Felsefeye Giriş kitabı var. Şu şekilde tasnif ettim ama bir kitabı bir yere koyamıyorum. Yani neyin altına koyacağım bunu? Kriter yok.*"

Dedim; "*Nedir o?*"

- "*Teoman Duralı'nın Felsefeye Giriş kitabı.*"

Şimdi tabi buna hemen atlayabilirsiniz sazanlık yapıp... Ama, "*Nedir senin yakaladığın?*" dedim. Çünkü, diğer tüm *Felsefeye Giriş* kitapları bir derleme. Ya İngilizce kaynaklardan, ya Almanca kaynaklardan, ya Türkçe daha önce yazılmış kaynaklardan... Ama, Teoman Bey, kendisini anlatıyor burada... Bu bir Teoman Duralı'nın *Felsefeye Giriş* kitabı. Şimdi bence meselenin püf noktası burası. Yani bütün hocalarımın anlattığı da gelip buraya dayanıyor.

⁸ Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu'nun 'Prof. Dr. Ş. Teoman DURALI Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni' Konuşması, (Metinleştiren: Muhammet Negiz), <https://fazlioglu.blogspot.com/2018/07/prof-dr-ihsan-fazlioglu-nun-prof-dr-saban-teoman-durali-fahri-doktora-payesi-odul-toreni-konusmasi.html>, Temmuz, 2018.

Nasıl oluyor da Türkiye'de yaşamış bir felsefeci, kendisinden önce Felsefeye Giriş kitapları yazılırken, çeşitli kaynaklardan -hani tercümelemleri saymıyorum tabii...- hareketle bir kitap yazıyor da, bir Türk filozof kalkıp kendi perspektifinden -bildiği kadar, anladığı kadar ama kendi durduğu yerden olaylara bakarak- bir *Felsefeye Giriş* kitabı yazıyor. Bence mesele burada düğümleniyor...

Şimdi, ben bunu üç terimle izah ediyorum:

- 1.Şahsiyet,
- 2.Mensubiyet
- ve
- 3.Ehliyet.

1.ŞAHSİYET

Bir insanın bir şahsiyeti varsa ki bu büyük oranda aileden, doğduğu yerden, şehirden, aldığı eğitimden, karşılaştığı insanlardan, -elbette- bazı genetik özelliklerden kaynaklanıyor.

2.MENSUBİYET

İkincisi mensubiyet; Bir insanın kendi kültür kodlarına, tarihine, coğrafyasına, manevi dünyasına mensup... Çünkü mensubiyet, mes'uliyeti doğurur. Teoman Duralı'nın bu topluma, bu kültüre, Türk milletine karşı mes'uliyetinin temelinde bir mensubiyet duygusu yatar...

Ben şuna inanıyorum samimiyetimle; Mensubiyeti olmayanın mes'uliyeti olmaz! Yani Türkiye'de bazı insanlar, bu topraklarda mes'uliyet duymuyorlarsa, mensubiyetlerinde bir problem vardır.

3.EHLİYET

Üçüncüsü ehliyettir. Yani, sahasının hakkını vermek... Altyapı, dil, o teknik bilgi neyse artık, bunu hakkıyla elde etmek ve bunu kendine mal edip yeniden ifade etme becerisini göstermek...

Ve, *Felsefeye Giriş* kitabını Teoman Duralı'ya ait kılan, ona özgü kılan, bence bu üç terimin hakkını Teoman Hoca'nın vermesidir. Onun için, panelin başlığı ne olacak diye bana sorduklarında "*Bir Üstad, Bir Filozof*" ismini teklif ettim...

Şimdi, üstad kelimesi üzerinde Cengiz Bey durdu ama... İslam felsefe geleneği açısından üstad kelimesinin üç temel anlamı vardır. Bunların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu konuda yakında da bir yazı yayımladım.

Birincisi, "örnek olan". Yani, yapıp etmelerinde, insanlara, genç nesle örnek durumunda bulunan kişi... Bu sadece bilgi olarak değil; eylemlerinde, davranışlarında, ahvalinde dediğimiz örnek olarak...

İkincisi ise, sanatkâr, mutkin, yani Cengiz hocamın ifade ettiği "usta olmak" ki, üstad kelimesinden, üstad kelimesinden bozmadır. Mutkin olmak çok önemli bir terimdir. Yani, "bir konuyu hakkıyla, layıkıyla bilmek" demektir.

Üçüncüsü ise, öncü olan, ön tarafta duran... Ki, Cengiz Bey, yine bahsetti. Öncü olan... Bu üç terimi, yani hem örnek olan, hem usta olan, hem de öncü olan... Üçü bir araya geldiğinde, kişiye bizim geleneğimizde "üstad" denilir. Çünkü, bizde müderris var, muallim var değil mi? Hoca var. Bir sürü kelime var ama "üstad" hepsini şahsında birleştiren...

İşte, böyle üstad olmanın da asgari koşulu, biraz önce saydığım, bu üç temel... Yani şahsiyetli, mensubiyetli ve ehliyetli olan kişinin başarabileceği bir şey diye düşünüyorum. Ben kendi hesabıma hocamdan bunları gördüm ve aldım...

Şimdi, tabi teorik bir şeyler söyledim ama... Bu anlattıklarımı yaşadığım iki örnekle anlatıp uzatmadan tamamlayayım:

Üçüncü sınıfta, Yeniçağ Felsefesi dersini görüyoruz... Biz de o zaman genciz tabi... Okumalar yapıyoruz. Nietzsche'nin *Descartes Eleştirileri*'ni okumuştum. Hocam da Descartes'i anlatıyor tabi derste... Biz de Hoca'yı zorlamak için, hani öğrencilerin böyle bir kıllığı vardır, Nietzsche'nin eleştirilerini söylüyorum Hocama... Hocam da ısrarla Descartes'i savunuyor. Öyle bir pozisyonda... Bu bir duyma değil, benim yaşadığım bir olay. Şimdi, sınıf birden şöyle bir hissiyata kapıldı:

Tabi hocanın sınıf dersleri çok kalabalık olur. Zamanı yoktur. Yani, şu saatte başlar, şu saatte biter diye bir şey yok. Hoca, ne zaman bitirirse... Kimse saatine zaten bakmaz. Çünkü tiyatro havasında geçer dersler. Son derece canlıdır. Şimdi, sınıfta şöyle bir hava oluştu: Hoca, Dekartçı mı?

Hocamız bunu hissetti. Dedi ki;

-Çocuklar, ben şu an size Descartes'i anlatıyorum. Hakkını vermem lazım. Şu anda ben Descartes'im. Dolayısıyla, Descartes bunlara nasıl yanıt verir ona çalışıyorum. Yani Descartes olsaydı, nasıl düşünürdü?

Haydaa dedik, kendi içimizden...

Ha, bu olay böyle kalsaydı beni pek etkilemezdi. Ama dersten çıkıp akşamki derse gittik. Bir hocamız, Wittgenstein anlatıyor. Sınıfta da çok Wittgenstein hastası olan bir arkadaşımız da, bir hanım arkadaşımız, sıkıştırıyor hocayı. Hocanın tepkisi şu:

-Kızım, üzerime ne geliyorsun? Böyle demiş... Ne yapayım yani?

Şimdi, biz bunu mukayese edince, çok etkilendik. Yani, bir tarafta, yaptığı işin ehliyetli olması bakımından sonuna kadar hakkını vermeye çalışan, kendisi de kesinlikle Dekartçı olmamakla birlikte, elden geldiğince O'nu anlatmaya çalışan bir hoca... Öbür tarafta, bir-iki soru karşısında anlattığı filozofu satan bir hoca... Yani, bunu mukayese ettiğiniz zaman ehliyet meselesini görüyorsunuz...

Diğer bir konu da, yüksek lisans dersimizde, yine hocamız konuyu anlatırken... Ben, hocama Cahız'dan bahsettim⁹. Hocamın Cahız'ı bildiğini biliyorum ama... İşte, "*Cahız şöyle de diyor*"

⁹ **CÂHİZ**: الجاحظ: Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb el-Câhiz el-Kinânî (ö. 255/869): Arap edebiyatının en büyük nesir yazarlarından ve Mu'tezile kelâmcılarından biri.

1150-160 (767-777) yılları arasında Basra'da doğduğu tahmin edilmektedir. İlk kaynaklara dayanarak biyografisini yazan Sendübî'ye göre dedesi Mahbûb deve çobanı bir zenci idi. Buna göre Câhiz bir Arap-zenci melezi olmalıdır. "Câhiz" lakabı kendisine patlak gözlü olmasından dolayı verilmiştir.

Küçük yaştan itibaren ilim öğrenmeye karşı şiddetli bir arzusu olan Câhiz'in gençliğinde, en parlak devrini yaşayan Basra'da çok canlı bir ilim ve kültür hayatı vardı. Halîl b. Ahmed, Sîbeveyhi, Ahfeş, Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ, Ebû Zeyd el-Ensârî, Asmaî gibi birçok büyük âlim Basra'da bulunuyordu. Câhiz bu âlimlerin derslerine devam ederek gramer, şiir, tarih ve edebiyat öğrendi. Bir yandan da geçimini sağlamak için ticaretle uğraştı. Bu arada Basra Camii'ndeki ilmî ve edebî meclislere, Basra panayırının kurulduğu, çöl Arapları'nın geldiği, şairlerin ve hatiplerin şiirlerini ve hutbelerini okudukları Mirbed'e (Yâkut, Mu'cemü'l-büldân, V, 97-99) devam etti. Fasih Arapça'yı onlardan öğrendi. Ayrıca kelâmcıların, çeşitli mezhep mensuplarının, müslümanlarla diğer dinlere mensup olanların ve Şuûbiyye'nin aralarında tartıştıkları meseleleri dinledi. Âlimlerin ve ediplerin meclislerine katılmak için bazan Kûfe'ye ve Bağdat'a kadar gitti.

Câhiz eserlerini 200 (815) yılından daha önce yazmaya başlamış olmalıdır. Zira hilâfet ve diğer konularla ilgili eserlerinin Halife Me'mûn tarafından beğenilmesi ve kendisinin Bağdat'a çağrılması 200 yılına rastlar. Câhiz bundan sonra zaman zaman Bağdat ve Sâmerâ'da halifenin ve devlet büyüklerinin muhitinde kalmış ve çeşitli eserler yazıp onlara takdim ederek oldukça büyük bir yekün tutan câizeler almıştır. Bu durum, 247 (861) yılında Halife Mütevekkil-Alellah ile Feth b. Hâkan el-Fârisî'nin Sâmerâ yakınında öldürülmelerine kadar devam etmiştir.

Câhiz Bağdat'ta bulunduğu sırada bilhassa Aristo'dan yapılan tercümelerden faydalanmıştır. Vedîa Tâhâ Necm bu konuyu Menkulâtü'l-Câhiz an Aristo fi Kitâbi'l-Hayevân adlı eserinde (Küveyt 1985) ele almıştır. Edindiği bu kültür Nazzâm, Sümâme b. Eşres gibi Mu'tezile büyüklerinin tesiri altında teşekkül eden kelâma dair fikirlerinin olgunlaşmasına yardım etti. Me'mûn devrinde bir ara Dîvânü'r-resâil başkanlığına getirildiyse de birkaç gün sonra bu görevden istifa etti. Daha sonra bu makamda İbrâhim b. Abbas es-Sûlî'ye vekâlet ettiği bilinmektedir. Geçimini, eserlerini ithaf ettiği kimselerden aldığı câizelerle sağlayan Câhiz'in Kitâbü'l-Hayevân, Kitâbü'l-Beyân, Kitâbü'z-Zer ve'n-nahl adlı eserlerinin her biri için 5000 dinar mükâfat aldığı rivayet edilir.

Câhiz'in asıl parlak devri, 220-233 (835-847) yılları arasında vezirlik makamında bulunan İbnü'z-Zeyyât Muhammed b. Abdülmelik zamanına rastlar. Bu sırada kaleme aldığı birçok risâlesini İbnü'z-Zeyyât'a ithaf etti. Onun bu devirde yaşadığı müreffeh hayatı ve sahip olduğu itibarı Hafîb el-Bağdâdî'nin naklettiği bir hadise göstermektedir (Târîhu Bagdâd, XII, 219). Câhiz bu arada Şam, Humus ve Antakya'yı ziyaret etti. 233 (847) yılında İbnü'z-Zeyyât öldürülünce kendisi de yakalanıp hapsedildi. Daha sonra Ahmed b. Ebû Duâd onu affetti. Bunun üzerine eserlerinin bir kısmını İbn Ebû Duâd ve oğlu Muhammed'e ithaf etti. Bir ara Halife Mütevekkil-Alellah Câhiz'i çocuklarına hoca tayin etmek istediysen de çirkin yüzlü olduğu için bundan vazgeçti. İbn Ebû Duâd ve oğlunun ölmesinden sonra ise Halife Mütevekkil-Alellah ile Feth b. Hâkan'ın himayelerini gördü ve bazı eserlerini onlara ithaf etti. Bu sırada Feth ile birlikte Şam'a gitti.

filan gibi... Sustuğunu fark ettim. Hocam, sustu. Teoman Bey, hiçbir şey demedi derste... Fakat odasına gidip gelirken baktım ki, İspanyolca Cahız'la ilgili kitaplar, Almanca, İngilizce... Tabi, biz... Bildiğimiz bir dil... Hocamızın masasında, Cahız kitapları böyle yukarı doğru çıkıyor. Altı ay sonra, bize bir Cahız anlattı... Yani, "bu iş böyle yapılır arkadaşlar!" der gibi... O zaman şunu hissettik:

Demek ki bir insan, işini ciddiye aldığı zaman, işinin hakkını verebiliyor. Bu da tabi büyük oranda, derdi olan insanın işi. Teoman Duralı'nın derdi neydi? Teoman Duralı'nın derdi dil öğrenmek mi? Teoman Duralı'nın derdi iyi bir felsefeci, akademisyen olmak mı? Bence değil. ***Teoman Duralı'nın tüm derdlerinin merkezinde olan derdi, bir Türk felsefesi inşa etmenin imkânlarını zorlamak ve araştırmak diye düşünüyorum.***

Ve biz, takipçileri olarak bunu yerine getiriyoruz...

Teşekkür ederim.

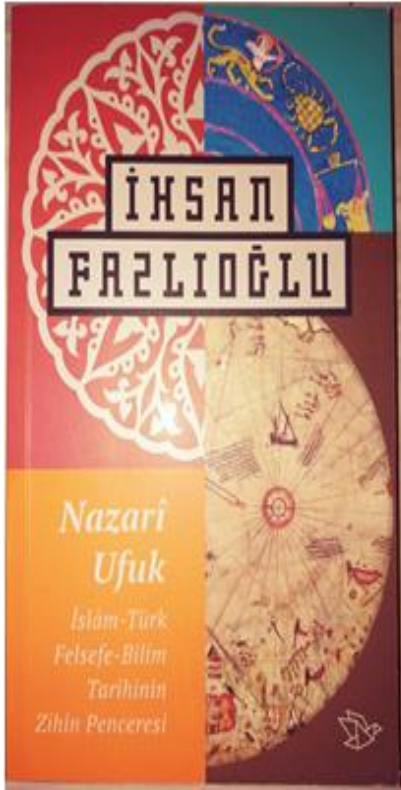
Hayatının sonuna doğru felç olan Câhiz, ayrıca damla hastalığından mustarip ve çok yaşlanmış olarak Basra'ya çekildi. Bir ara Halife Mütevekkil-Alellah kendisini Sâmerrâ'ya davet ettiyse de bu davete icabet edemedi (Yâkut, Mu'cemü'l-üdebâ, XVI, 113). 255 yılı Muharreminde (Ocak 869) doksan beş yaşlarında iken Basra'da vefat etti.

Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni Konuşmasından Bir Kare...¹⁰

¹⁰ <https://twitter.com/muratincee/status/849958525686120449?s=20>

BİR İTHAFA DAİR...¹¹

İTHÂF ve TAKDİM

Urefâ'nın dediği gibi bir gülün var-olabilmesi için tüm bir Evren'in var-olması gerekir. Bir insanın 'ol-a-bilmesi' için ise ayrıca öğretmenin varlığı da zorunludur. Bu nedenlerle bu çalışmamı, 'ol-a-bilmek' yolunda üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime; özellikle, öğrencilerine sadece felsefeyi değil, felsefe yapmayı, olgu ve olaylara nazari bakmayı öğreten ve buna göre durmayı ve davranmayı gösteren Hoca'm,

Filozof Şaban Teoman DURALI'ya

ithâf ve takdîm ediyorum...

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu hocamızın Karabatak Dergisi'nin 35. sayısında yayımlanan "Mensubiyet Mesuliyeti Yaradır" başlıklı röportajda sorulan bir soru ve ona verilen yanıtı iktibas etmeden geçmeyi eksiklik olarak gördüm. Mehmet Sabri Genç hocamızın sorduğu soru ve ona İhsan Fazlıoğlu'nun verdiği cevap paylaşılmaya değer...

Son kitabınızı muhterem hocamız Teoman Duralı Beyefendi'ye ithaf ettiniz. Kendilerinin ülkemizde felsefileşmiş bir kültür inşası için yıllardır talebeler yetiştirdiğini, özgün eserler neşrettiğini biliyoruz. Teoman Duralı hocamızın sizin düşünce dünyanıza katkıları nasıl oldu acaba?

İthafıta da dediğim gibi bir insanın olabilmesi için maddi ve manevi şartlar yanında en önemli unsur öğretmendir. Ancak bu öğretmenin öğrencisini çırağa, dolayısıyla kendisini de ustaya dönüştürmesi gerek. Bunun da tek bir yolu var: Birlikte yürümek, birlikte yürüme becerisini göstermek. Dolayısıyla benim için Teoman Hocam basit anlamıyla bilgilendiğim bir insan değil sadece, aynı zamanda birlikte yürüdüğüm, birlikte düşündüğüm, birlikte eylediğim bir insan. Yoksa olmak yolunda üzerimizde binlerce insanın hakkı var; tanıdığımız ya da tanımadığımız. Bu nedenle tüm katkısı olanlara teşekkür, Allah'a da şükür etmemiz gerekli.

¹¹GENÇ, M. S. (2017). "Mensubiyet, Mesuliyeti Yaradır...", Karabatak Dergisi 35. Sayı. <https://fazlioglu.blogspot.com/2018/07/ihsan-fazlioglu-ile-roportajlar-serisi-14-mensubiyet-mesuliyeti-yaradir.pdf.html>.

KAYNAKLAR

ÇAKMAK ÇELİK, N. (2019), “*Hiçbir Zaman Profesör Olmak İstemedim*”, <https://www.gzt.com/roportaj/hicbir-zaman-profesor-olmak-istemedim-3511261>.

GENÇ, M. S. (2017). “Mensubiyet, Mesuliyeti Yaratır...”, *Karabatak Dergisi* 35. Sayı. <https://fazlioglu.blogspot.com/2018/07/ihsan-fazlioglu-ile-roportajlar-serisi-14-mensubiyet-mesuliyeti-yaratir.pdf.html>.

Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu'nun 'Prof. Dr. Ş. Teoman DURALI Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni' Konuşması, (Metinleştiren: Muhammet Negiz), <https://fazlioglu.blogspot.com/2018/07/prof-dr-ihsan-fazlioglu-nun-prof-dr-saban-teoman-durali-fahri-doktora-payesi-odul-toreni-konusmasi.html>, Temmuz, 2018.

RAMAZAN ŞEŞEN, "CÂHİZ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cahiz#1> (09.07.2018).

TVNET, “Bir Üstad, Bir Filozof: Teoman Duralı”, https://www.youtube.com/watch?v=-SRXJx-psvQ&ab_channel=TVNET, 11 Aralık 2021.

BİR DEMET FOTOĞRAF

İhsan Fazlıoğlu, Mehmet Sabri Genç ve Merhum Hocamız Teoman Duralı...¹²

Merhum Hocamız Teoman Duralı ve İhsan Fazlıoğlu... Fotoğraf: Emre Kasap¹³

¹² <https://twitter.com/msgench/status/1358333219570089985?s=20>

¹³ <https://twitter.com/msgench/status/1469738806047825925?s=20>

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe-Bilim Topluluğu Açılışından...

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe-Bilim Topluluğu Açılışından...

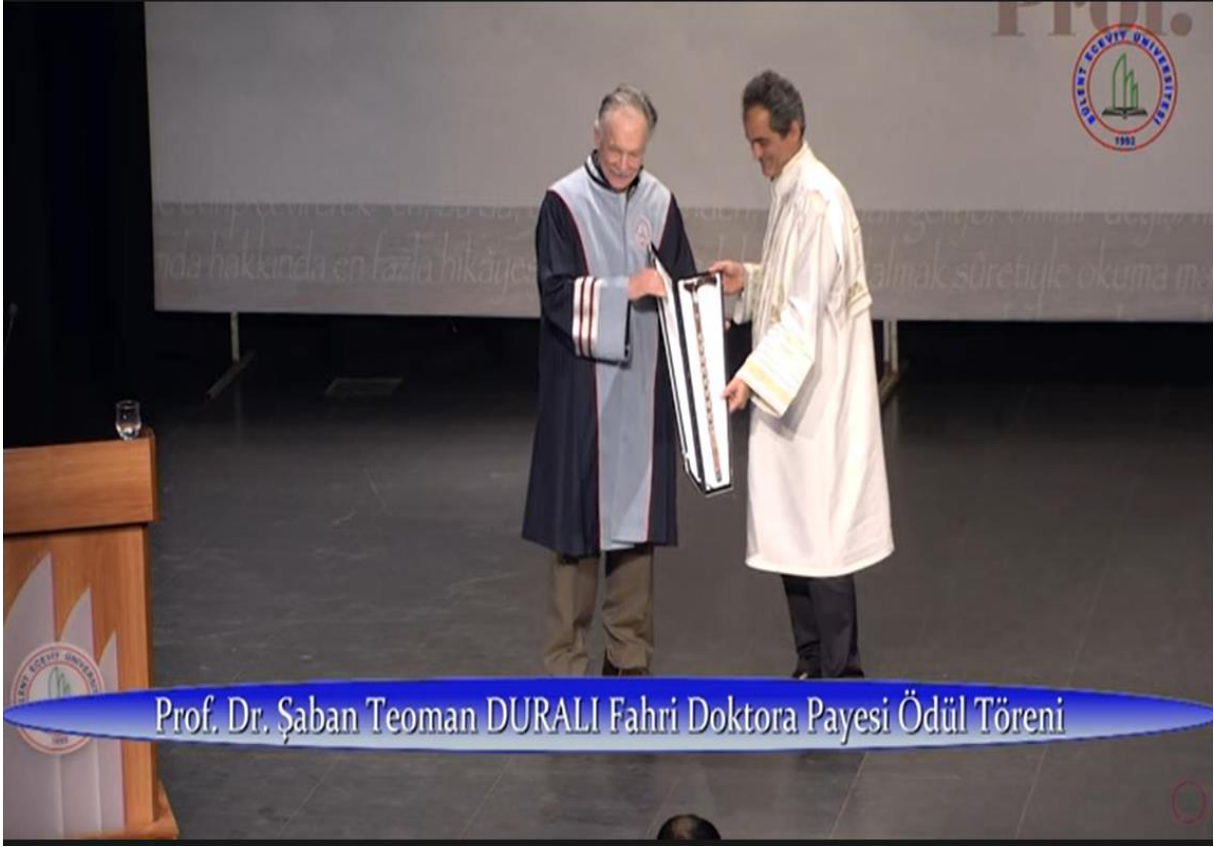

**İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü Ontoloji Konuşmaları son oturumu, 1 Nisan 2016
Cuma... Hocamız Teoman Duralı, Ömer Naci Soykan ve İhsan Fazlıoğlu...¹⁴**

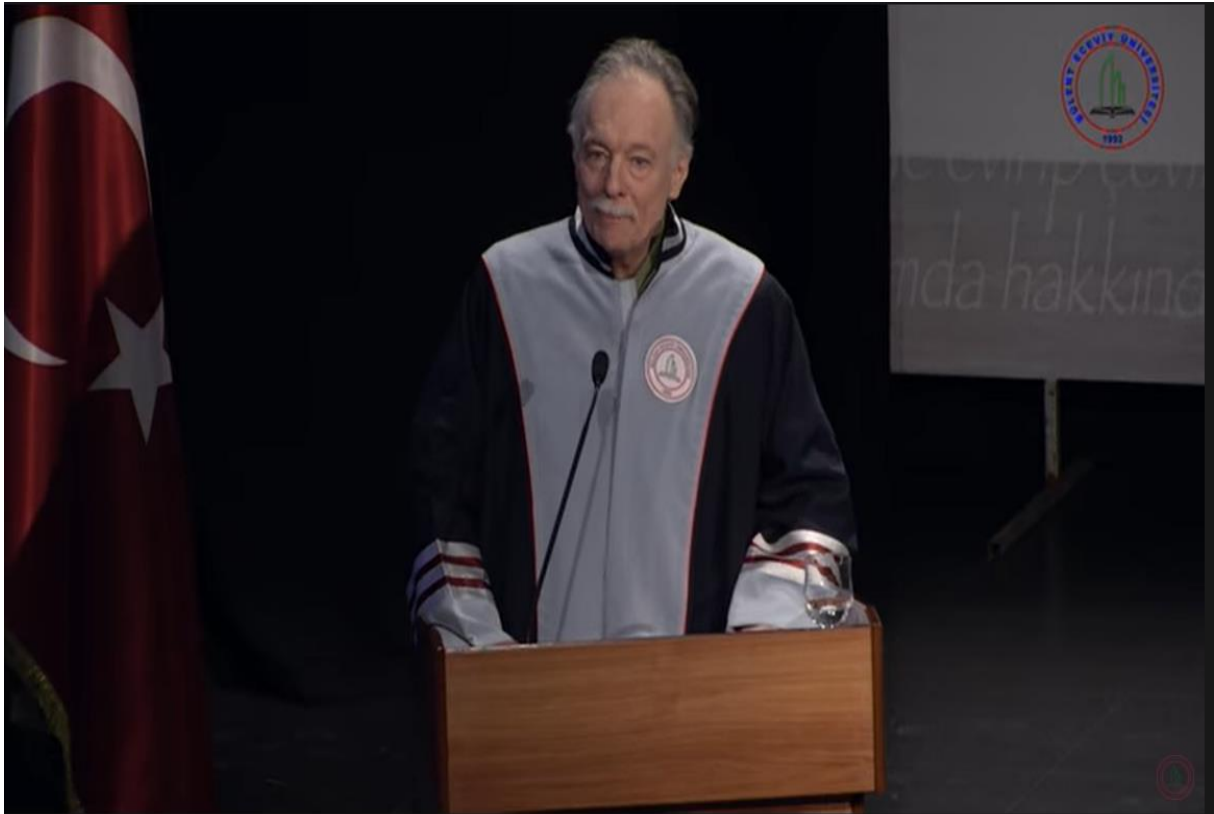

BEÜ Prof. Dr. Ş. Teoman DURALI Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni - 6 Nisan 2017

¹⁴ <https://twitter.com/allperatasoy/status/1255119867952463873?s=20>

BEÜ Prof. Dr. Ş. Teoman DURALI Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni - 6 Nisan 2017

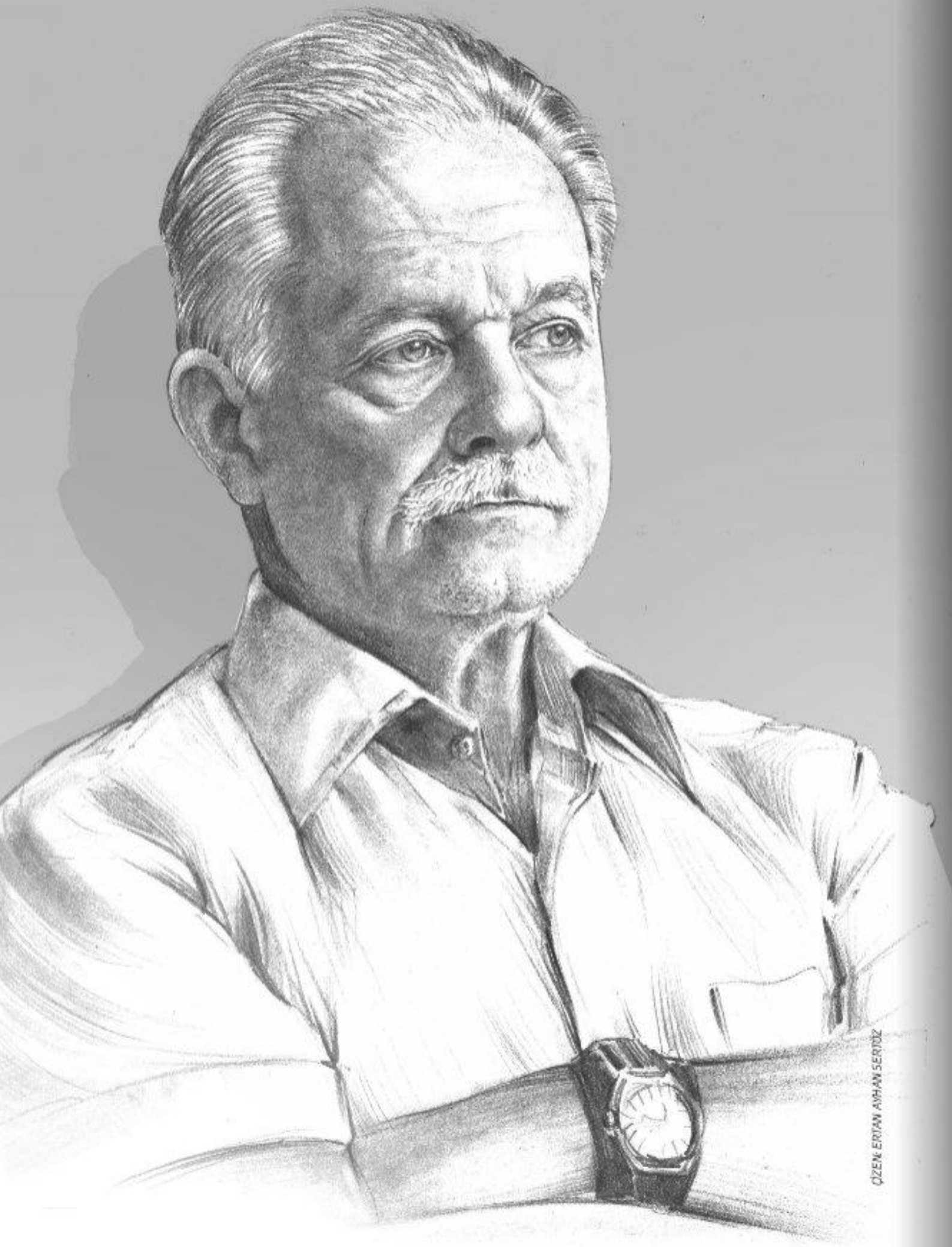

Moğolistan

Çin

DİZİN

A

Afrikalı · 21, 22
Ahmet Hamdi Tanpınar · 21
Akif Emre · 11
Alfabe değişikliği · 41, 42
Anıtkabir · 44
Anlatı · 12, 25
Aristoteles · 21
asistanlar · 14
Aşk · 35
Attilâ İlhan · 42

B

baskı aracı · 34
Belgrad · 42
Beyaz Türk · 33
bilgi · 13, 14, 15, 18, 30, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 54, 55
Birlikte yürümek · 60
Biyoloji Felsefesi · 10
bütünlük fikri · 32

C

Cahız · 18, 56
Cemil Meriç · 20, 21
Cevdet Paşa · 33, 41
ceza · 15
Cins · 34

Ç

Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti · 15

D

Dekartçı · 23, 24, 26, 55, 56
Deniz · 20, 21, 22
Deniz ve Kaşif · 22
Derrida · 41
Descartes · 23, 26, 55
Dil · 13, 18, 19, 20, 21, 22, 45, 47, 54, 57
Dil Devrimi · 41
Duygular · 43

E

Ebu Eyyûb el-Ensari · 39, 40
Edep · 46
Edirne · 42
ehlîyet · 19, 34, 56
Ehlîyet · 28, 54
Einstein · 25
eleştirel düşünce · 15
Eleştiri · 13, 14, 15, 45
entellektüel · 10, 12, 20, 25, 30, 41, 42
Enver Paşa · 41
etimoloji · 23
evrim · 34, 36, 38

F

Fahredden Razi · 36
Fahri Doktora Payesi Ödül Töreni · VII, 53, 58, 63, 71, 72
Fatih Sultan Mehmed · 42
felsefe · 9, 10, 14, 23, 26, 32, 38, 54, 82
Felsefeye Giriş · 53, 54
Feynman · 25
filozof · 26, 43, 54

G

Gazzali · 21, 41
Gençlik · 34
görgü · 13, 15, 30
Güzin Ablalık · 19

H

Hacıbekaş · 43
hadsiz · 36
hatıra · 33
Heidegger · 23
Hoca'nın dersleri · 24
horoz dövüşü · 45
hurafeler · 39
hürmet · 13, 14

İ

İbn-i Sina · 37
İdrak eksikliği · 46
İlhan Kutluer · 16

ilim · 46, 56
İmam-ı Azam · 13
İslam'ın altıncı şartı · 38
İstanbul · 16, 41, 42, 69, 70, 71, 82
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi · 16
ithaf · III, 56, 60

K

Kahraman · 12
Kant · 18, 21, 26
Kâtip Çelebi · 39
Kavga · 43, 44
Kavram · 23
Kaz Dağı · 40
Kemalist · 20, 41
Kemalizm · 41
Kız Kulesi · 40
Kitâbü'l-Hayevân · 18
Kitap · 16, 47
KPDS · 45
Ksenophanes · 11
Kubbealtı Fotokopi · 47
Kur'an · 36
Küçük tanrıçıklar · 28
Küresel Medeniyet · 15, 47

M

Marksist · 20
Mehmet Genç · 23, 27, 35, 37, 41, 42, 43
Mekân bilinci · 31
Menâkıb · 18
mensubiyet · 34, 54, 59, 63
merakımın kökeni · 22
Mesnevi · 21
misal · 13, 18
Mit · 40
mizaca saygısı · 14
muhabbet · VII, 13, 14, 30
Mustafa Reşit Paşa · 41
Mutkin olmak · 18, 55
Mütercim · 21
Müzakere · 41
müzikle ilişkisi · 20

N

Nasreddin Hoca · 37
Nazım Hikmet · 21
Necip Fazıl · 20
Nietzsche · 26, 55

Nurettin Topçu · 20
Nurullah Ataç · 21

O

Oflu Hoca · 38
Okumamız gereken kitaplar · 20
Oruç Auroba · 27

Ö

Öğrencileri · 13, 16
öğretim üyesi · 14, 82
Örnek Alma · 12, 27

P

Panteon · 40
Platon · 11, 21
Pozisyon · 41
Profesör · 13, 17

R

Radyo · 20
Ramazan Bayramı · 44
rehabilite · 19, 34
riyakârlık · 44

S

sadeleştirme · 41, 42, 45
Sarı Kız · 40
Saz · 37
seçilmiş · 14
seçkin · 14
Sokrates · 11
sorumluluk duygusu · 35

Ş

Şah İsmail · 42, 43
Şahsiyet · 34, 54
Şeker Bayramı · 44
Şerhu'l-Makâsıd · 40
Şiir · 20

T

Taftazani · 40

tahammülü · 14, 41

Tanrı · 44

Tarihle İlişkimiz · 12

televizyon · 36

Teoman Duralı · III, VII, 9, 11, 12, 15, 17, 27, 29, 36, 38,
47, 48, 53, 54, 57, 60, 68, 71

Teoman Hoca · VII, 12, 13, 21, 23, 27, 28, 34, 35, 36, 37,
43, 47, 48, 54

titizlik · 24, 27

Tractatus · 26

Turgut Cansever · 21, 23

U

usta · 17, 55

utanmak · 35

Ü

Üç temel kriter · 14

üstad · 17, 54, 55

V

varlık çözü · 22

Vehhabî zihniyet · 41

Vehhabilik · 41

W

Wittgenstein · 26, 55

Y

Yavuz · 42, 43

YDS · 45

Yeni Çağ Felsefesi Tarihi · 26

Yerli dilleri · 21

Yunus Emre · 43

Yusuf Genç · 9

Z

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi · 17

İHSAN FAZLIOĞLU

Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. 1966 yılında Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü'nü bitirdi

(1989). Ürdün Üniversitesi'nde (Amman) ve Arap Bilim Tarihi Enstitüsü'nde (Halep) bilim ve matematik tarihi üzerinde araştırmalar yaptı (1990-1992). Yüksek lisans çalışmasını 10. Bilim Tarihi Bölümü'nde (1993), doktorasını İ.Ü. Felsefe Bölümü'nde tamamladı (1998). Oklahoma Üniversitesi'nde (ABD) sahasıyla ilgili araştırmalar yaptı (2001-2002). McGill Üniversitesi, İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu, proje danışmanlığı yaptı ve kıdemli araştırmacı olarak çalıştı (2008-2011). Fazlıoğlu halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesidir (2011-...). Fazlıoğlu, felsefe-bilim tarihi ile matematik tarihi ve felsefesi üzerine yoğunlaşmakta, özellikle bu yapıların İslam-Anadolu Selçuklu-Osmanlı-Türk medeniyet tarihi içindeki gelişmelerini yazma kaynaklara dayanarak incelemekte ve yayınlar yapmaktadır.

